

Förskoledeltagande i Sverige 2000–2010

En beskrivning baserad på
longitudinella individdata

Per-Anders Edin
Patrik Lind

Förskoledeltagande i Sverige 2000–2010^a

En beskrivning baserad på longitudinella individdata

av

Per-Anders Edin^b och Patrik Lind^c

2026-02-03

Sammanfattning

Efter förskolereformerna i början av 2000-talet har deltagandet i förskola i Sverige ökat från redan höga nivåer till att ha blivit i det närmaste universellt. Nästan alla barn deltar någon gång i förskoleverksamhet mellan ett och sex års ålder, men skillnader finns. Barn från hushåll med lägre inkomster och barn med föräldrar födda utomlands tenderar att börja senare, gå kortare tid och delta färre timmar per vecka. Bland barn som flyttat till Sverige innan fem års ålder är andelen som deltar i förskola omkring 95 procent. Bland dem som flyttat till Sverige vid fem års ålder deltar över 85 procent trots kort tid att hinna börja i förskola. I genomsnitt börjar barn födda utomlands förskolan ett halvår efter folkbokföring. Barn födda i Sverige börjar ofta omkring 18 månaders ålder och går i förskolan i 4–5 år. Andelen som aldrig deltar i förskola är lägre än två procent. Rapporten bygger på, och redogör för, en insamling av unika individdata om förskoledeltagande under perioden 2000–2010 från en tredjedel av Sveriges kommuner. Vi beskriver barns deltagande i förskola, ålder vid förskolestart, hur länge de går och hur deltagandet varierar mellan olika grupper. Rapporten utgör en grund för framtida studier på det insamlade materialet.

^a Vi är tacksamma för kommentarer från Erica Lindahl, Sara Roman, Malin Tallås Ahlén och seminariedeltagare vid IFAU. Vi vill särskilt tacka Erik Mellander för att ha initierat och lett den datainsamling som utgör grunden för den här rapporten och kommande studier. Insamlingen möjliggjordes genom stöd från Vetenskapsrådet.

^b Nationalekonomiska institutionen Uppsala universitet, IFAU samt Uppsala Center for Labor Studies (UCLS), e-post: peranders.edin@nek.uu.se

^c IFAU, e-post: patrik.lind@ifau.uu.se

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Data.....	5
2.1	Datainsamlingen.....	6
2.2	Jämförelse med officiell statistik.....	9
2.3	Longitudinella individdata på förskoledeltagande.....	10
3	Förskoledeltagande.....	13
3.1	Andel i förskola.....	13
3.2	Vistelsetid.....	20
3.3	Inflöde och utflöde.....	23
3.4	Sammanlagd tid i förskola.....	30
3.5	Barn som inte deltar i förskola.....	34
4	Avslutande kommentarer.....	37
	Referenser.....	41
	Appendix.....	44

1 Inledning

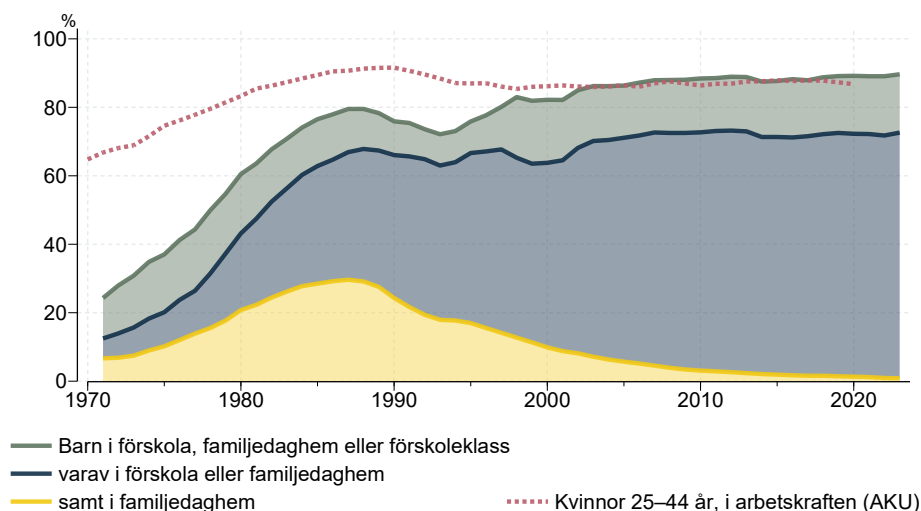
Från 1960-talet och framåt byggdes den svenska förskolan ut i takt med ökande förvärvsfrekvens bland kvinnor med barn och allt fler barn i Sverige kom att delta i förskoleverksamhet (Björklund m.fl. 2010). Förskoldeltagandet ökade ytterligare i samband med att allmän förskola för sexåringar infördes i januari 1977 (SFS 1976:381) och fortsatte därefter att stiga kraftigt under större delen av 1980-talet. Under samma period ökade arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor i åldern 25–44 år från cirka 65 procent 1970 till strax över 90 procent 1990 (se Figur 1).

Utbyggnaden av förskoleverksamheten i Sverige har motiverats genom dess dubbla funktion: att underlätta för föräldrar med yngre barn att förvärvsarbeta och samtidigt förbereda barnen för skolstarten (Prop. 1993/94:11). Det politiska ansvaret för förskolan flyttades 1996 från Socialdepartementet till Utbildningsdepartementet och förskolan fick 1998 en nationell läroplan som tydliggjorde dess pedagogiska ambitioner. (Björklund m.fl., 2010; Ds 1999:53)

Rätten till förskola var länge styrd av föräldrars sysselsättningsstatus men i början av 2000-talet genomfördes reformer för att göra förskolan tillgänglig för fler barn. Syftet med reformerna var att minska skillnader i tillgång till förskola mellan kommuner. De skulle också tillgodose efterfrågan på barnomsorg i grupper som tidigare saknade lagstadgad rätt till en plats i förskola och göra förskolan mer tillgänglig för familjer som av ekonomiska skäl avstod från att delta. Syftet var även att minska skillnaderna i pedagogisk förberedelse mellan barn inför skolstarten samt att underlätta arbetslösa föräldrars jobbsökande. (Prop. 1999/2000:129)

Barn till arbetslösa föräldrar fick från och med juli 2001 rätt till förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar per vecka. Före reformen hade barn i nästan hälften av Sveriges kommuner inte rätt till en plats i förskola om en förälder blev arbetslös (Prop. 1999/2000:129). Från och med januari 2002 fick även barn till föräldralediga rätt till förskola på samma villkor som barn till arbetslösa. Samtidigt infördes maxtaxa för avgifter inom förskoleverksamhet och skolbarnomsorg. Slutligen infördes allmän förskola för fyra och femåringar från och med januari 2003 vilket innebär att samtliga barn erbjuds en avgiftsfri plats i förskola under minst 525 timmar per år från och med höstterminen det år barnet fyller fyra (Ds 1999:53; Prop. 1999/2000:129). I juli 2010 utökades den allmänna förskolan till att även omfatta treåringar (Prop. 2008/09:115).

Figur 1 Barn i förskoleverksamhet, 1971–2023

Källa: SCB, "Institutioner och barn inom barnomsorg efter skolform och kön. År 1937 – 2023" samt arbetskräftsdeltagande enligt AKU.

Not: i) Uppgifter om barn inom barnomsorgen avser totalt antal som deltagit, vilket i figuren relateras till antalet barn i befolkningen, 1–6 år. Antal barn i familjedaghem saknas innan 1971. ii) Mättdpunkt för deltagande i förskoleverksamhet var 1 april, 1971–1976, 1 februari, 1977–1978, 31 december, 1979–1997, och från och med 1998 den 15 oktober varje år.

Den totala omfattningen av förskoleverksamheten i Sverige från 1970-talet och framåt illustreras i Figur 1. Här framgår den dramatiska ökningen under 70- och 80-talen som sedan följdes av en tydlig nedgång i samband med 90-talskrisen. Efter ett turbulent 90-tal ser vi att förskoledeltagandet ökade tydligt efter reformerna i början av 2000-talet och stabiliserades på en hög nivå.

Andelen barn i åldern 1–5 år som deltog i förskola ökade från 79 procent hösten 2000 till närmare 85 procent hösten 2005.¹ Andelen sexåringar som deltog i förskoleklass ökade under samma period, från 93 procent hösten 2000 till närmare 95 procent hösten 2004. (Skolverket 2001; 2006)

Utökningen av den allmänna förskolan har tillsammans med övriga reformer för ökad tillgänglighet till förskoleverksamheten lett till att de allra flesta barn i Sverige i dagsläget deltar i förskoleverksamhet under åtminstone någon period i åldern 1–6 år. Det finns dock grupper av barn som deltar i lägre grad eller inte alls. Andelen barn i åldern 4–5 år som vid ett givet mättillfälle inte deltar i

¹ Ökningen framgår av Figur 1 men visas där som andel av barn i åldern 1–6 år för hela perioden 1971–2022. I figuren framgår en ökning från 64 till 71 procent. Efter införandet av förskoleklass för sexåringar, 1998, deltar nästan alla sexåringar i förskoleklass från och med hösten när de fyller sex år. I resterande delar av rapporten relateras därför antalet barn inskrivna i förskolan till antalet barn i åldern 1–5 år.

förskoleverksamhet har minskat över tid, från strax över tio procent hösten 2000 till cirka två procent hösten 2010. Hösten 2024 deltog knappt 96 procent i förskolan (Skolverket 2001; 2011; 2025).

En viktig fråga i tidigare forskning har varit hur deltagande i förskola påverkar olika utfall för barnen senare i livet. Studier har visat på övervägande positiva effekter på olika utfall för äldre barn, särskilt för socioekonomiskt svagare grupper, men mer varierande resultat för barn som börjar förskola tidigt (se Dietrichson m.fl. (2020) samt Duncan m.fl. (2023) för översikter av effekter på skol- och arbetsmarknadsutfall samt Folkhälsomyndigheten (2017) för en översikt av hälsoeffekter). Den tidigare forskningen behandlar i stor utsträckning förhållanden i Nordamerika och våra nordiska grannländer. Däremot finns det bara ett fåtal svenska kvantitativa studier. En orsak till detta har varit brist på individdata. Innan 2014 fanns inget nationellt register över vilka barn som deltog i förskola. Studier av förskoledeltagande samt effekter av olika reformer (t ex maxtaxa) har därför fått använda andra datakällor, som mindre urvalsundersökningar, olika proxyvariabler för deltagande eller aggregerade uppgifter på kommunnivå om andel barn som deltar i förskola.²

I den här rapporten beskriver vi förskoledeltagande på individnivå bland barn i en tredjedel av Sveriges kommuner under perioden 2000–2010. Vi beskriver hur förskoledeltagande ser ut för olika grupper och vilka grupper av barn som inte alls deltar i förskola. Vi följer även individer över tid för att beskriva variation i deltagande över ålder. I avsnitt 2 redogör vi för de data vi använder och i avsnitt 3 beskriver vi barns förskoledeltagande med fokus på hela förskoletiden, från första inskrivning till övergången till förskoleklass. Avsnittet innehåller även en beskrivning av vistelsetider och uppehåll i förskoledeltagande. Avsnitt 4 innehåller några avslutande kommentarer.

2 Data

Beskrivningen av olika aspekter av förskoledeltagande åren 2000–2010, baseras på en insamling av uppgifter om förskoledeltagande på individnivå som IFAU genomförde 2009–2012 med stöd av Vetenskapsrådet. I avsnittet beskriver vi kortfattat insamlingen och visar hur andelen barn i förskola överensstämmer med officiell statistik.³ Slutligen beskriver vi den grupp av barn för vilka vi kan

² Se t ex Lundin m.fl. (2008), Fredriksson m.fl. (2009), Liu och Nordström Skans (2010), Vikman (2010), Mörk m.fl. (2013), Viklund och Duvander (2017), Aalto m.fl. (2019), Van den Berg och Siflinger (2022), Tallås Ahlén (2022), samt Sjögren och Tallås Ahlén (2022).

³ Se Bilaga 1 på www.ifau.se/forskning/rapporter/2026/forskoledeltagande-i-sverige-2000-2010 för en mer utförlig beskrivning av insamlingen och genomgång av uppgifternas kvalitet.

presentera kompletta longitudinella data över förskoledeltagande, den grupp som utgör underlaget för beskrivningen i avsnitt 3.

2.1 Datainsamlingen

Skolverkets officiella statistik om barn och personal i förskolan är sedan hösten 2014 baserad på en insamling på individnivå som genomförs på samma sätt som för uppgifter om elever i grundskolan, genom en tvärsnittundersökning den 15 oktober varje år (Skolverket 2025). Även den tidigare insamlingen på aggregerad nivå avsåg antal barn i förskola per den 15 oktober (1998–2013). Barn som är inskrivna i förskolan vid tidpunkten för Skolverkets insamling inkluderas och allt eftersom de barn som var i förskoleåldern 2014 (och därefter) blir äldre kommer studier av förskoledeltagande och skolutfall att möjliggöras för hela födelsekohorter baserat på Skolverkets individinsamling. Det är dock värt att notera att dessa data inte täcker hela förskoletiden och att det heller inte är möjligt att följa samtliga förändringar i deltagande under året (se Bilaga 1).

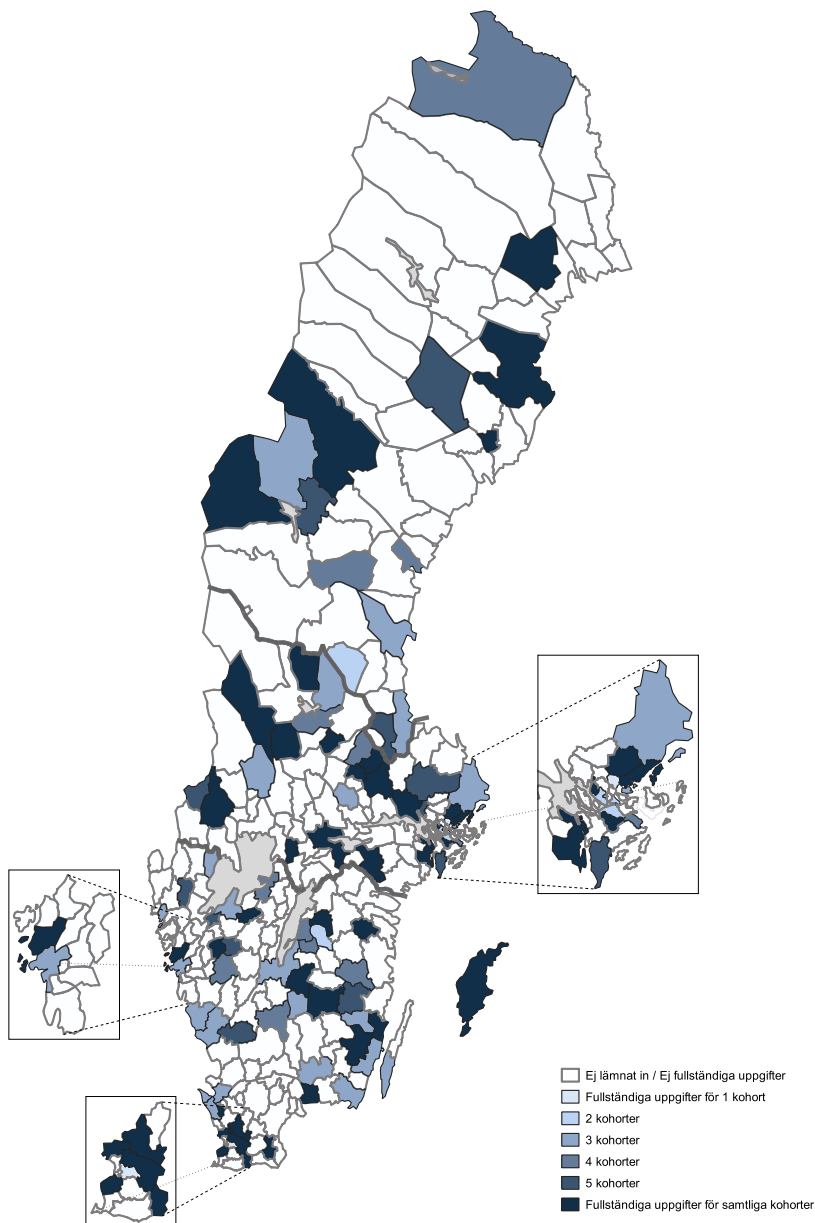
De flesta barn börjar i förskoleklass höstterminen det år de fyller sex år⁴ och observeras därmed i Skolverkets insamling endast fram till och med oktober det år de fyller fem år. Om ett barn endast deltar i förskola under vårterminen det år de fyller sex år kommer barnets deltagande aldrig observeras i Skolverkets insamling. För att undersöka skillnader i deltagande mellan höst och vår genomförde Skolverket en extra urvalsundersökning våren 2023 (Skolverket 2024). Undersökningen visar att det totala antalet barn i förskola hade ökat jämfört med hösten 2022. Barngrupperna var större och personaltätheten lägre.

IFAU:s insamling riktades till samtliga 290 kommuner och efterfrågade uppgifter om barn som deltagit i förskoleverksamheten under perioden 2000–2010. Insamlingen avslutades 2012 och innehåller uppgifter från 113 kommuner för hela eller delar av tidsperioden, beroende på vad varje kommun hade möjlighet att bidra med till insamlingen.

Figur 2 visar den geografiska spridningen av kommuner som lämnat uppgifter till insamlingen och antalet kohorter inom varje kommun som kan observeras i förskola under samtliga år i åldern 1–6 år (se Tabell A1 för en lista över kohorter per kommun och totalt antal kommuner per kohort). I 95 kommuner kan vi observera förskoledeltagande under samtliga år (i ett till sex års ålder) för minst en kohort av barn födda 1999–2004. Det är denna grupp av barn vi kommer att följa i avsnitt 3 och som vi beskriver närmare i avsnitt 2.3.

⁴ Hösten 2000 deltog 93 procent av alla sexåringar i förskoleklass, nära 95 procent 2005 och läsåret 2016/2017 deltog 98 procent i förskoleklass (Skolverket 2001; 2006; 2018). Från och med höstterminen 2018 omfattas även förskoleklass av skolplikt (SFS 2017:1115).

Figur 2 Kommuner och antal kohorter i insamlingen av förskoledeltagande, 2000–2010

Not: Kategorin *Fullständiga uppgifter för samtliga kohorter* avser här barn födda 1999–2004. Av 113 kommuner som bidragit till insamlingen observerar vi förskoledeltagande under samtliga år i åldern 1–6 år i 95 kommuner, för minst en av dessa kohorter. 18 kommuner som bidragit till insamlingen uppfyller inte urvalsvillkoret för någon av kohorterna och ingår här i kategorin "Ej lämnat in/Ej fullständiga uppgifter".

De kommuner som lämnat uppgifter till insamlingen är spridda över hela landet och inkluderar kommuner i samtliga kommungrupper enligt Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) kommungruppsindelning. Kommungruppen *Större städer*⁵ är överrepresenterad. I den lägst representerade kommungruppen, *Glesbygdskommuner*, finns uppgifter om förskoledeltagande från strax under 30 procent av kommunerna (se Bilaga 1).

För barn födda 1999 observerar vi fullständiga uppgifter om förskoledeltagande i 51 kommuner, för barn födda 2002 i 90 kommuner och för barn födda 2004 i 83 kommuner. För kohorterna födda 2003 och 2004 observerar vi förskoledeltagande i samtliga tre storstadskommuner, Stockholm, Göteborg och Malmö. Barn födda 2004 är den yngsta kohort som vi inom insamlingens målperiod, 2000–2010, kan observera vid övergången från förskola till förskoleklass. Barn födda 1999 är den äldsta kohort som började förskola inom den period som insamlingen avsåg.

Kommuner som bidrog till insamlingen skickade registeruppgifter om förskoledeltagande till Statistikmyndigheten SCB. SCB kombinerade de insamlade uppgifterna från kommunerna med uppgifter från SCB:s register om barnens familjebakgrund och skolresultat. Även registeruppgifter om förskolorna, anställd personal på förskolor och personalens utbildningsnivå kopplades på. SCB pseudonymiserade därefter de uppgifter som slutligen lämnades ut. Det innebär att samtliga identiteter i materialet, så som personnummer och namn på förskolor och avdelningar, ersätts av slumpmässiga löpnummer. Enskilda individer och företag kan därmed inte identifieras i materialet.

Uppgifter om förskoledeltagande från kommunerna innehåller start- och slutdatum för varje inskrivningsperiod samt vilken förskoleenhet barnet var inskrivet vid, förskolans organisationsform och, för cirka hälften av kommunerna, uppgifter om barnets vistelsetid (timmar per vecka). I Bilaga 1 finns en mer detaljerad beskrivning av insamlingen och materialets totala omfattning, representativitet och uppgifternas kvalitet.

Det insamlade datamaterialet gör det möjligt att studera mönster i förskoledeltagande över ålder samt, genom koppling till registerdata från SCB, både kort- och långsiktiga skolutfall beroende på förskoledeltagande. I den här rapporten fokuserar vi på att beskriva barns deltagande i förskola, mönster i deltagande över ålder och skillnader mellan olika grupper av barn under perioden 2000–2010.

⁵ En sammanslagning av kommungrupperna *Storstäder* och *Större städer* i SKR:s kommungruppsindelning från 2005.

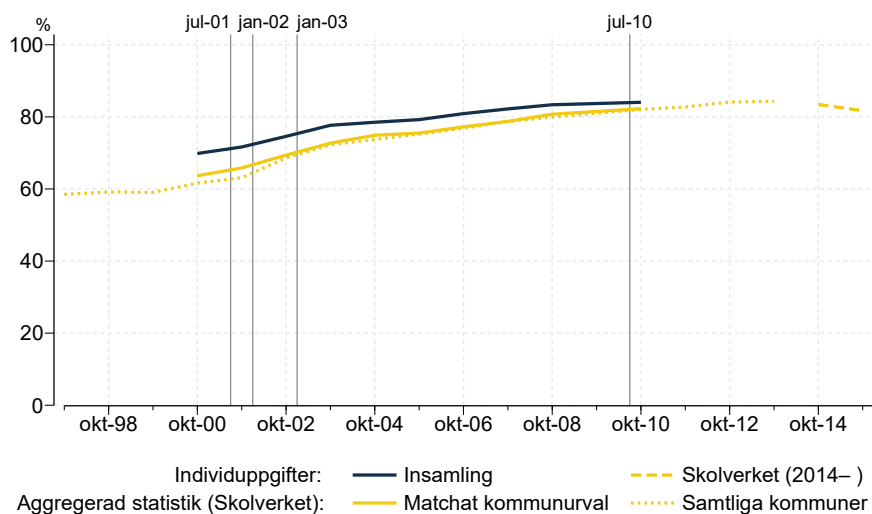
2.2 Jämförelse med officiell statistik

Figur 3 visar andelen barn i åldern ett till fem år, som deltar i förskola enligt IFAU:s insamling och enligt officiell, aggregerad statistik från Skolverket. Skolverkets statistik bygger på en mätning den 15 oktober varje år. Från insamlingen använder vi start- och slutdatum för barns inskrivningsperioder för att jämföra andelen barn i förskola vid samma mättidpunkt.

I början av tidsperioden finns relativt stora skillnader i deltagandegrad mellan kommungrupper (se Figur A1). Vi jämför därför både med ett urval som matchar vårt urval från insamlingen och med samtliga kommuner i Sverige. Från insamlingen inkluderar vi kommuner och år där vi observerar fullständiga uppgifter om förskoledeltagande för samtliga barn i åldern ett till fem år (se Bilaga 1 för en beskrivning av hur vi har bedömt uppgifternas kvalitet).

Totalt ingår 97 kommuner under minst ett av åren 2000–2010 i underlaget. Antalet varierar från 23 kommuner för oktober 2000 till omkring 80 kommuner mot slutet av perioden. Deltagandegraden som visas i figuren är ett oviktat genomsnitt av andelen barn i förskola bland de kommuner som ingår i underlaget för ett visst år.

Figur 3 Jämförelse av andel i förskola enligt insamlingen och officiell statistik

Not: De vertikala, heldragna grå linjerna markerar de reformer som genomförts under tidsperioden i syfte att öka tillgängligheten till förskolan och som beskrivs i avsnitt 1 Inledning.

Källa: Insamlade data (egen beräkning av antal barn i förskola per den 15 oktober) samt Skolverkets insamling "Förskola: Barn och personal per 15 oktober", insamlat på kommunnivå fram till och med 2013 och på individnivå från och med 2014. Antalet barn i förskola enligt respektive källa relateras till antal barn i åldern 1–5 år enligt registerdata från SCB över den folkbokförda befolkningen.

Andelen barn i förskola är högre enligt våra insamlade uppgifter jämfört med officiell statistik men skillnaden minskar över tid från sex procentenheter i oktober 2000 till knappt två procentenheter i oktober 2010. I början av tidsperioden ser vi även en något högre andel för kommuner i det matchade urvalet jämfört med den genomsnittliga andelen barn i förskola bland samtliga kommuner. De kommuner som ingår från våra insamlade individdata för de första åren har en något högre deltagandegrad än genomsnittet för samtliga kommuner. Det förklarar däremot endast en mindre del av skillnaden mellan insamlingen och aggregerad statistik från Skolverket.

Både för den officiella statistiken och för våra insamlade individuppgifter om förskoledeltagande är kommunerna uppgiftslämnare. Skolverkets aggregerade statistik baseras på en årlig sammanställning av antal barn i kommunen som deltog i förskola per den 15:e oktober. Sammanställningen genomfördes av respektive kommun. Vår beräkning av antalet barn i förskola baserat på uppgifter i IFAU:s insamling är identisk över år och för samtliga kommuner i urvalet: alla barn med en inskrivningsperiod som pågick den 15:e oktober varje år inkluderas. Uppgifter om antal barn som deltog i förskola relateras sedan till det totala antalet barn som enligt SCB var folkbokförda i respektive kommun i slutet av varje år.

I mindre kommuner kan små avvikelser mellan år i sammanställningen av antal barn i förskola per den 15 oktober ge stora skillnader i andel. En annan skillnad är att våra insamlade uppgifter endast avser registrerade inskrivningsperioder och inte faktisk närvaro. Skillnaden mellan insamlingen och officiell statistik avtar över tid. Deltagandegraden enligt officiell statistik närmar sig vår beräkning av deltagandegraden baserat på våra insamlade uppgifter. En förklaring kan vara förbättringar av den officiella statistikens kvalitet över tid.

Bortsett från den något större skillnaden i deltagandegrad i början av jämförelseperioden visar Figur 3 ändå en god överensstämmelse mellan den officiella, aggregerade statistiken och våra insamlade individuppgifter. Både sett till nivå och ökning av förskoledeltagande över tid. Vi visar i Bilaga 1 att våra insamlade uppgifter även stämmer väl överens med aggregerad statistik om personaltäthet och förskoleenheterens storlek.

2.3 Longitudinella individdata på förskoledeltagande

Barn mellan ett och sex års ålder folkbokförda i någon av de kommuner där vi observerar heltäckande uppgifter om förskoledeltagande för barnets födelsekohort utgör grunden för vårt urval. För att kunna beskriva skillnader i ålder vid förskolestart, variationer i deltagande över ålder, sammanlagd tid i förskola och gruppen barn som aldrig deltar, måste vi begränsa urvalet. Vi inkluderar endast

barn som från tolv månaders ålder till och med december det år de fyllde sex år bodde i någon av dessa kommuner.

De allra flesta barn bor kvar i samma kommun i åldern ett till sex år, både i de kommuner där vi observerar heltäckande uppgifter om förskoledeltagande och sett till samtliga barn i Sverige. Det finns dock skillnader mellan kommungrupper. Fler barn som vid ett års ålder bodde i en kommun tillhörande kommungrupperna *Större städer* eller *Förorts- och pendlingskommuner* flyttade till en annan kommun någon gång innan sex års ålder, jämfört med barn i övriga kommungrupper (se Figur A2).

Baserat på den bedömning vi gjort av för vilka år, per kommun och kohort, som vi sannolikt observerar fullständiga uppgifter om förskoledeltagande (se Bilaga 1 för en beskrivning) har vi även begränsat urvalet till födelsekohorterna 1999–2004. För dessa kohorter observerar vi heltäckande uppgifter om förskoledeltagande i mellan 51 och 90 kommuner. Totalt har 95 kommuner lämnat heltäckande uppgifter om förskoledeltagande för minst en av dessa kohorter. I Tabell A1 i appendix framgår för vilka kohorter varje kommun har lämnat heltäckande uppgifter.

Av de barn som vid ett års ålder bodde i en av de 95 studiekommunerna, flyttade mellan 11 och 17 procent till en annan kommun när de var i förskoleåldern. Av dessa flyttade cirka en tredjedel till en annan studiekommun, där vi fortsatt kan observera förskoledeltagande. Givet restriktionen att ett barn inte flyttade från eller till en kommun där vi inte kan observera förskoledeltagande, kan vi följa den här gruppen barn genom hela förskolan, från förskolestart fram till övergången till förskoleklass eller grundskolans årskurs ett. Totalt exkluderas elva procent av de barn födda 1999–2004 som vid ett års ålder bodde i en av studiekommunerna men som senare flyttade till en kommun där vi för barnets födelsekohort inte observerar fullständiga uppgifter om förskoledeltagande.

I det slutliga urvalet ingår drygt 180 000 barn födda 1999–2004, bosatta i någon av de totalt 95 kommuner som lämnat heltäckande uppgifter om förskoledeltagande för minst en av födelsekohorterna. Andelen av Sveriges kommuner som utgör kommunurvalet varierar från knappt 18 procent (51 av 290 kommuner) för barn födda 1999 till som mest en knapp tredjedel (90 kommuner) för barn födda 2002. Drygt 30 procent av samtliga barn födda mellan 1999 och 2004 ingår i urvalet och andelen varierar mellan cirka 20 procent av barn födda 1999–2001, drygt en tredjedel av barn födda 2002 och strax över 40 procent av barn födda 2003 och 2004. För de två yngsta kohorterna observerar vi förskoledeltagande i åldern 1–6 år i samtliga storstadskommuner: Stockholm, Göteborg och Malmö.

Tabell 1 Beskrivande statistik, barn födda 1999–2004

Måttidpunkt: ålder 1 / barnets första år i Sverige	Urval	Samtliga	Skillnad
Föräldrar med förgymnasial utbildning	0,051	0,052	-0,001
Föräldrar med gymnasial utbildning	0,42	0,44	-0,02
Föräldrar med eftergymnasial utbildning	0,50	0,49	0,01
Föräldrar sysselsatta (november)	0,86	0,87	-0,01
Föräldrar som mottagit ekonomiskt bistånd	0,103	0,097	0,006
Föräldrars löneinkomst (1000-tals kr)	268	271	-3
<i>Familjens placering i fördelningen av disponibel inkomst</i>			
Kvartil 1	0,17	0,16	0,01
Kvartil 2	0,219	0,217	0,002
Kvartil 3	0,31	0,32	-0,01
Kvartil 4	0,30	0,31	-0,01
Andel flickor	0,488	0,487	0,001
Född utomlands	0,028	0,025	0,003
Född i Sverige, föräldrar födda utomlands	0,13	0,11	0,02
Föräldrars antal år i Sverige (föräldrar födda utomlands)	7,8	7,4	0,4
Sammanboende föräldrar	0,901	0,898	0,003
<i>Kommungrupp</i>			
Större städer	0,56	0,45	0,11
Förort/pendlingskommun	0,18	0,25	-0,07
Övriga större kommuner	0,1272	0,1270	0,0002
Glesbygdskommun	0,021	0,028	-0,007
Övriga kommuner	0,11	0,15	-0,04
Antal barn	182 076	578 661	

Not: Indelningen i kvartilgrupper efter familjens disponibla inkomst utgår från placering i fördelningen av disponibel inkomst bland hela Sveriges befolkning i arbetsför ålder, rankat per år och födelseår. För sammanboende föräldrar beräknas ett vägt genomsnitt av respektive förälders percentilrang, viktat med respektive förälders andel av hushållsinkomsten.

Tabell 1 beskriver hur vårt urval av barn födda 1999–2004 förhåller sig till samtliga barn i Sverige, födda under samma period, med avseende på föräldrarnas bakgrund. Bakgrundsegenskaper mäts när barnet var ett år eller, för barn födda utomlands, under barnets första år i Sverige.

I urvalet finns en viss övervikt av barn som bor i storstadskommuner och viss underrepresentation av barn i förorts- och pendlingskommuner samt av barn i kategorin *Övriga kommuner*. Utöver detta ser vi inga nämnvärda skillnader med avseende på familjebakgrund mellan samtliga barn födda 1999–2004 och den grupp av barn som uppfyller villkoren för att ingå i vårt urval.

3 Förskoledeltagande

Baserat på det urval av barn födda 1999–2004, som vi definierat i avsnitt 2.3, beskriver vi i det här avsnittet barns förskoledeltagande vid olika åldrar och deltagande för olika grupper av barn. Vi beskriver ålder vid förskolestart, utflödet från förskolan, förändringar i deltagande omkring tiden för yngre syskons födelse eller förälders arbetslöshetsperiod samt, för ett mindre antal kommuner, skillnader i vistelsetid mellan olika grupper av barn. Vi beskriver slutligen den grupp av barn som aldrig deltagit i förskoleverksamheten.

Skolverkets årliga tvärsnittsundersökning av barn i förskola visar att barn födda utomlands och barn födda i Sverige med föräldrar födda utomlands deltar i lägre grad än barn födda i Sverige (Skolverket 2025). En annan grupp som deltar i lägre utsträckning är barn med en svagare socioekonomisk bakgrund och det finns även en variation i deltagande mellan olika kommungrupper (SOU 2020:67). I avsnittet beskriver vi förskoledeltagande uppdelat på dessa grupper och kommuntyper samt uppdelat per födelsekohort, vilket ger oss en bild av förändring i deltagande över tid.

3.1 Andel i förskola

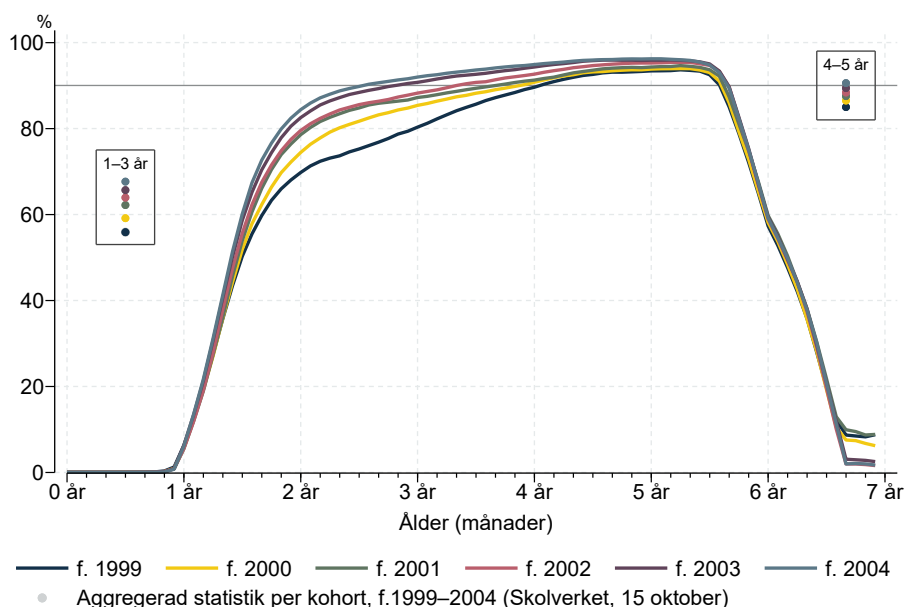
Figur 4 visar andelen barn som går i förskola vid olika åldrar, mätt i månader och uppdelat per födelsekohort. Det grundläggande mönstret för alla kohorter är att andelen ökar kraftigt mellan ett och två års ålder med en deltagandegrad omkring 85–90 procent vid tre års ålder (något lägre för barn födda 1999). Från och med fyra års ålder ligger deltagandet i förskola stabilt över 90 procent. Andelen fortsätter att öka efter fyra års ålder, men i en långsammare takt.

Minskningen i deltagandegrad från fem och ett halvt till sju års ålder, som framgår av Figur 4, beror på att vi mäter andelen barn i förskola vid en viss ålder i månader. Samtliga barn som deltar i förskola, oavsett när på året de är födda, kommer att kunna observeras i förskola vid fem och ett halvt års ålder medan

vanligen endast barn födda i början av ett år hinner fylla sex och ett halvt år innan de börjar förskoleklass. Övergången från förskola till förskoleklass sker vid samma tidpunkt för de allra flesta barn, i början av höstterminen det år de fyller sex år, men vid olika ålder i månader.

En mindre andel barn är fortfarande inskrivna i förskola under vårterminen det år de fyller sju. Andelen har minskat tydligt över tid, från 8–10 procent bland barn födda 1999–2001 till 2–3 procent för barn födda 2002–2004. Hösten 2005, när barn födda 1999 fyllde sex år, saknades förskoleklass i fem kommuner medan det för barn födda 2002 och senare, från och med höstterminen 2008, fanns förskoleklass i samtliga kommuner (Skolverket 2006; 2009b).

Figur 4 Andel i förskola uppdelat på födelseår

Not: i) Cirkulärna visar genomsnittlig andel i förskola baserat på statistik på kommunnivå från Skolverket, per åldersgrupp och för de år varje kohort tillhörde åldersgruppen. Samma färgkodning som för linjerna. ii) Den ljusgrå, heldragna horisontella linjen markerar 90 procent i förskola.

I Figur 4 framgår också att förskoledeltagandet har ökat kohort för kohort men att skillnaden mellan födelsekohorter är störst vid lägre åldrar. Utöver en ökning av andelen barn som någon gång deltar i förskola, har fler och fler barn börjat förskola tidigare (vilket även framgår av Tabell 2).

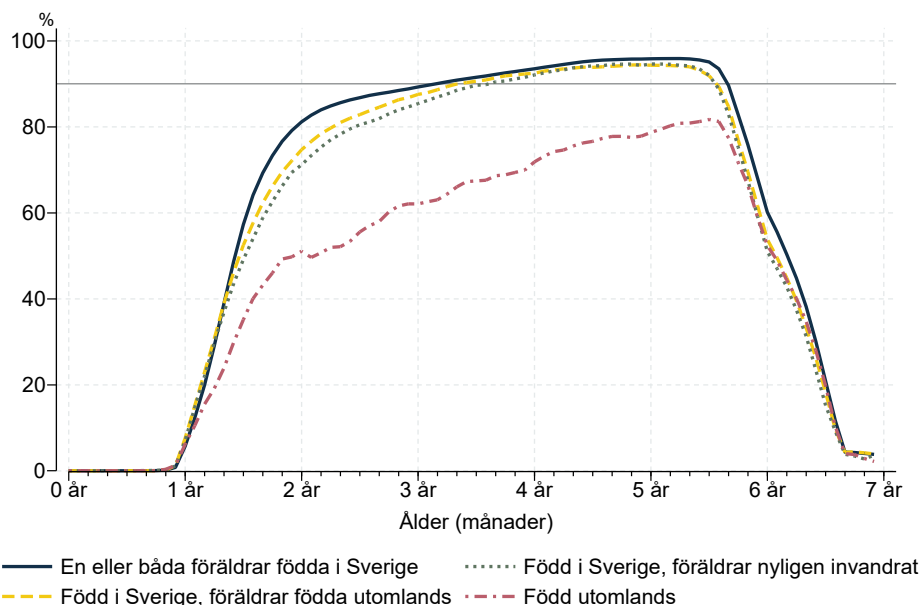
Vi ser en tydlig ökning i förskoledeltagandet mellan barn födda 1999, 2000 och 2001. Vid två års ålder var deltagandegraden nästan fem procentenheter högre bland barn födda 2000 jämfört med barn födda 1999 och bland barn födda

2001 var deltagandet ytterligare fyra procentenheter högre. När vi jämför förskoledeltagandet vid tre års ålder kvarstår en skillnad på fem procentenheter mellan barn födda 1999 och 2000, medan skillnaden mellan barn födda 2000 och 2001 är mer i linje med den ökningstakt vi ser mellan senare kohorter, omkring två procentenheter.

De kohorter där vi ser de största ökningarna i deltagandegrad jämfört med närmast föregående födelsekohort är också de kohorter som omfattades av förändrade regler kring rätten till och avgifter för en förskoleplats. Barn födda 1999 fick från och med juli 2001, det år de fyllde två, rätt till en förskoleplats även om en förälder var arbetslös. Från och med januari 2002, det år de fyllde tre, utökades rätten till att även omfatta barn vars förälder var föräldraledig med yngre syskon. Samtidigt infördes maxtaxa för förskoleavgifter. Barn födda 2000 omfattades av rätt till förskoleplats i båda dessa fall redan från januari det år de fyllde två. Från och med höstterminen 2003, när barn födda 1999 fyllde fyra, infördes allmän förskola för fyra och femåringar. I dessa åldrar omfattades samtliga kohorter av samma regler för tillgång till och avgifter för förskola och vi ser att skillnaderna i deltagandegrad mellan kohorterna är betydligt mindre vid 4–5 års ålder jämfört med i 1,5–3 års ålder.

Nästföljande tre figurer visar på samma sätt som Figur 4 förskoledeltagande över ålder men uppdelat på födelselandsbakgrund (född i Sverige eller född utomlands, Figur 5), familjens disponibla inkomst (Figur 6) samt uppdelat på kommungrupper för barnets bostadskommun (Figur 7). Barnets bostadskommun och familjens disponibla inkomst avser det år barnet fyllde ett år. För barn födda utomlands avser uppgifterna barnets första år i Sverige.

Figur 5 Andel i förskola uppdelat på barnets och föräldrars födelseland

Not: Den ljusgrå, heldragna horisontella linjen markerar 90 procent i förskola.

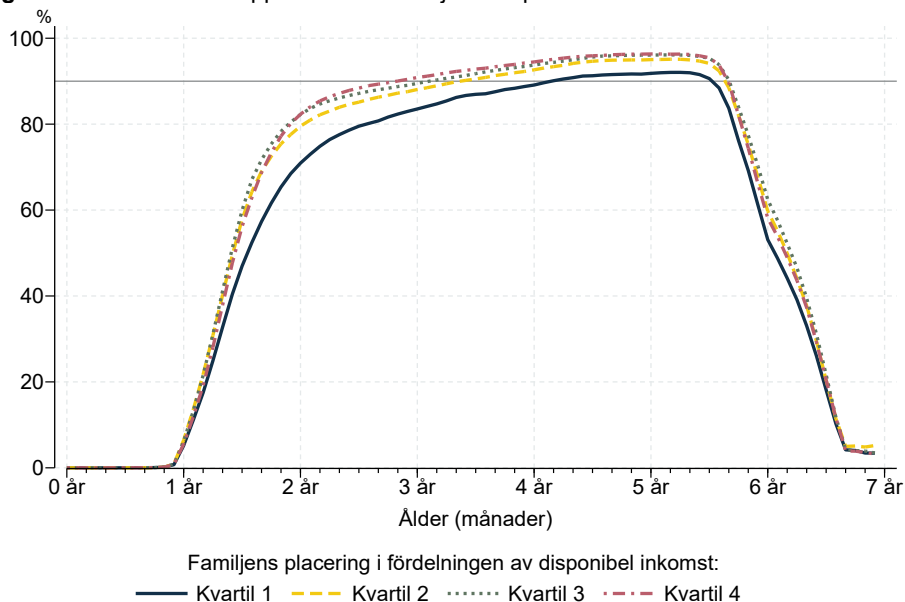
Figur 5 visar förskoledeltagandet över ålder för barn födda 1999–2004 med i) en eller båda föräldrar födda i Sverige, ii) barn födda i Sverige med båda föräldrar födda utomlands och som bott en längre eller iii) kortare tid i Sverige vid barnets födelse, samt iv) för barn som själva och vars föräldrar är födda utomlands.

Med undantag för barn födda utomlands är skillnaderna i förskoledeltagande mellan olika grupper, beroende på barnets och föräldrarnas födelseland, relativt små. Vid tre års ålder skiljer endast ett par procentenheter och vid fyra till fem års ålder, när barnen omfattas av allmän förskola, endast cirka en procentenhet. Däremot är skillnaderna något större vid två års ålder. Jämfört med barn vars båda föräldrar är födda i Sverige, är andelen som deltar i förskola nästan tio procentenheter lägre bland barn födda i Sverige med föräldrar som invandrat som tidigast fem år före barnets födelse. För barn med föräldrar som invandrat tidigare än så är skillnaden i deltagandegrad mindre, drygt sex procentenheter lägre. Vid tre års ålder har skillnaderna i deltagandegrad jämfört med barn vars båda föräldrar är födda i Sverige, minskat till fyra respektive två procentenheter.

Barn som själva är födda utomlands, och har föräldrar som också är födda utomlands, deltar i betydligt lägre utsträckning oavsett ålder. Vid fyra års ålder deltog endast omkring 70 procent av barnen i denna grupp och vid fem års ålder knappt 80 procent, att jämföra med över 90 procent i övriga grupper. För gruppen barn födda utomlands beräknas deltagandegraden utifrån de barn som vid varje

mättillfälle (månad) var bosatta i Sverige. Antalet barn i gruppen ökar med barnens ålder, i takt med att fler familjer invandrar. I slutet av uppföljningsperioden omfattade gruppen cirka 5 000 barn i vårt urval av kommuner med fullständiga uppgifter om förskoledeltagande. Antalet månader som barnen hade möjlighet att delta i svensk förskoleverksamhet varierar med barnets ålder vid invandring. Barn som invandrat till Sverige efter fem års ålder ingår inte i uppföljningen.

Figur 6 Andel i förskola uppdelat efter familjens disponibla inkomst

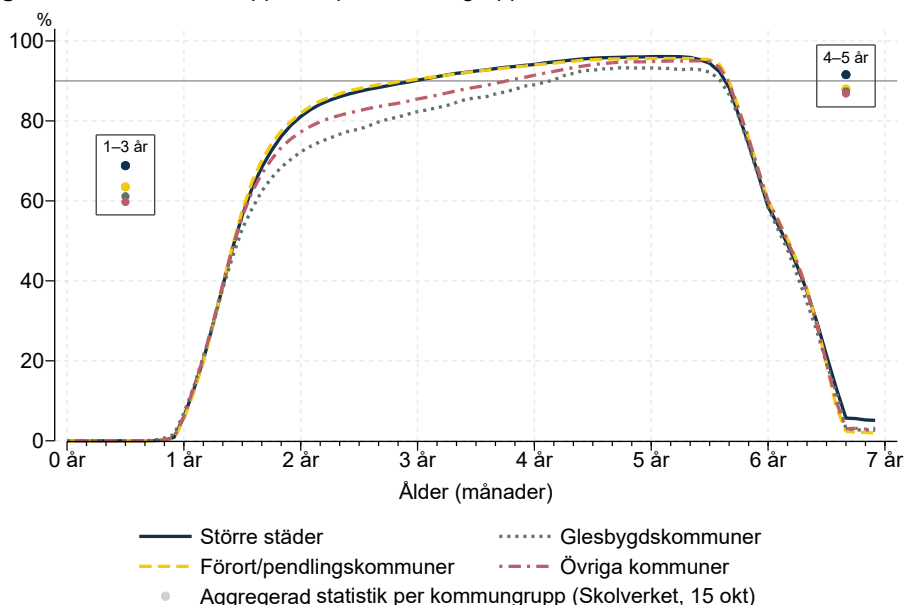

Not: i) Percentilrang baserat på Sveriges befolkning i arbetsför ålder, rangordnat per ålder och år. En familjs disponibla inkomst är en sammanvägning av föräldrars placering i fördelningen det kalenderår barnet fyllde ett år, därefter indelade i kvartilgrupper. ii) Den ljusgrå, heldragna horisontella linjen markerar 90 procent i förskola.

Genom en uppdelning i kvartilgrupper baserat på familjens placering i fördelningen av disponibel inkomst, visar Figur 6 att barn i familjer i den lägsta kvartilen deltar i förskola i lägre grad men att skillnaderna avtar något högre upp i förskoleåldern. Vid två års ålder är skillnaden i deltagandegrad drygt åtta procentenheter mellan den lägsta och näst lägsta kvartilen, vid fyra års ålder är skillnaden knappt fyra procentenheter.

Figur 7 visar andelen i förskola uppdelat efter vilken typ av kommun barnen bor i. De grundläggande mönstren i deltagande är likartade för samtliga kommuntyper men barn i storstads- samt förorts- och pendlingskommuner deltar genomgående i högre grad än barn i framför allt glesbygdskommuner men också jämfört med barn i gruppen *Övriga kommuner*.

Figur 7 Andel i förskola uppdelat på kommungrupp

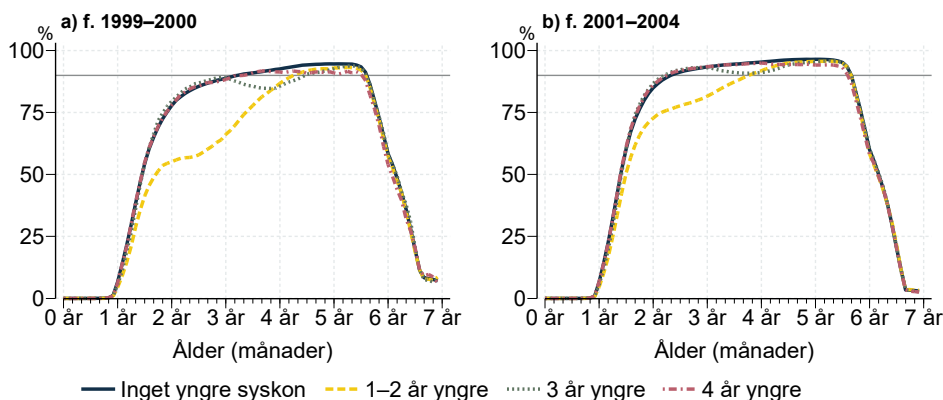

Not: i) Cirklarna visar genomsnittlig andel i förskola baserat på statistik på kommunnivå från Skolverket, per kommungrupp. Samma färgkodning som för linjegraferna. ii) Den ljusgrå, heldragna horisontella linjen markerar 90 procent i förskola.

Skillnader i deltagandegrad mellan grupper av barn, beroende på familjebakgrund och kommuntyp, är tydligast i yngre åldrar och minskar därefter. Nästan alla barn i Sverige deltar någon gång i förskola och vid fem års ålder deltar över 90 procent av barnen i alla grupper bortsett från dem som är födda utomlands. Antalet möjliga deltagandemånader varierar beroende på ålder vid invandring men vid fem års ålder deltar ändå åtta av tio barn födda utomlands i förskola.

Från och med januari 2002 har barn rätt till en plats i förskola även när en förälder är föräldraledig med yngre syskon. Figur 8 visar deltagandegraden i förskola beroende på förekomst och tidpunkt för yngre syskons födelse. Delfigur a) visar deltagandegraden bland barn födda 1999 eller 2000, som fyllde två respektive ett år under 2002, medan delfigur b) visar deltagandegraden bland barn födda 2001–2004, som under samtliga år i förskoleålder hade rätt till en plats i förskola även om en förälder var föräldraledig med yngre syskon.

Figur 8 Förskoledeltagande bland barn med yngre syskon

Barn som vid ett till två års ålder fick ett yngre syskon deltar i lägre grad än barn som inte har något yngre syskon eller fick ett syskon senare. Genom att jämföra barn födda 1999–2000 (delfigur a) med barn födda 2001–2004 (delfigur b) ser vi en tydlig skillnad före, jämfört med efter, att rätten till en plats i förskola för barn till föräldralediga infördes. Vid två års ålder deltog nära 80 procent av barn födda 1999–2000, som inte fick ett yngre syskon i förskoleåldern, och 85 procent av barn födda 2001–2004. Vid samma ålder deltog endast strax över hälften av barn födda 1999–2000, som fick ett yngre syskon i tidig ålder, jämfört med strax över 70 procent av barn födda 2001–2004.

Både före och efter reformen är deltagandegraden något lägre även bland barn som vid tre års ålder fick ett yngre syskon och lägre för barn födda 1999–2000. Bland barn som fick ett yngre syskon när de var fyra år är skillnaderna små (omkring en procentenhet före reformen och en halv procentenhet efter) jämfört med barn utan yngre syskon. Vi ser däremot i nästa avsnitt att det finns skillnader sett till antalet timmar per vecka som barn med yngre syskon deltar i förskolan, vilket är enligt förväntan givet att rätten till en plats i förskola i regel avser 15 timmar per vecka.

Även föräldrars arbetslöshet kan tänkas påverka barns deltagande i förskola. I Figur A3 i Appendix framgår att detta inte påverkar deltagandegraden i någon större utsträckning utan, som visas i Figur 9, i första hand barnens vistelsetid i förskolan. Barn till arbetslösa fick från och med juli 2001, när den äldsta kohorten som vi följer fyllde två år, rätt till en plats i förskola under minst 15 timmar per vecka. Att en förälders arbetslöshet påverkar barnets vistelsetid i högre grad än deltagande är därmed också i enlighet med vad vi borde förvänta oss.

3.2 Vistelsetid

Våra data innehåller även uppgifter om vistelsetid i förskolan i form av antalet kontrakterade timmar per vecka (inga uppgifter om frånvaro observeras). Omkring hälften av kommunerna i insamlingen lämnade uppgifter om vistelse-tid.

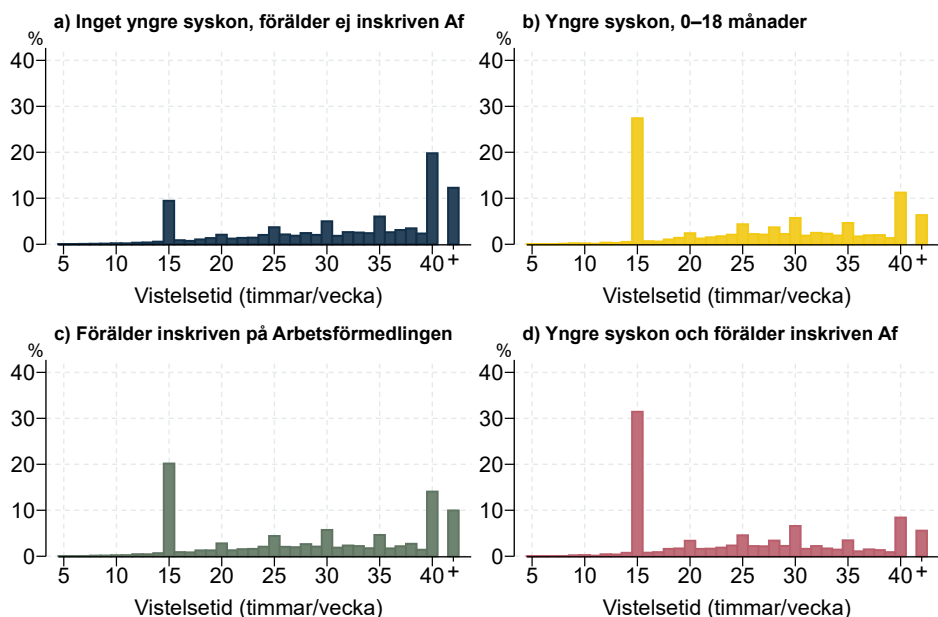
Drygt en tredjedel av alla barn har endast en inskrivningsperiod och två tredjedelar har som mest två inskrivningsperioder (se Figur 16). För barn som endast har en sammanhängande inskrivningsperiod finns en viss osäkerhet gällande aktualiteten för uppgiften om vistelsetid. För dessa barn skulle den observerade vistelsetiden för perioden kunna avse den först registrerade, den senast uppdaterade eller, om ingen förändring av vistelsetiden gjordes under barnets tid i förskola, deras faktiska vistelsetid (se Bilaga 1 för en längre diskussion).

I följande beskrivning av vistelsetid i förskolan ingår samtliga barn i de kommuner som lämnat uppgift om vistelsetid, oavsett hur många och hur långa inskrivningsperioder barnet hade under sin tid i förskola. De mönster vi ser för vistelsetider bland olika grupper av barn stämmer i stort med vad vi förväntar oss givet reglerna för tillgång till förskola.

I Figur 9 presenterar vi den registrerade vistelsetiden för olika grupper av barn. Här framgår att fördelningen av vistelsetid har två tydliga spikar vid 15 och 40 timmar per vecka, vilket motsvarar antalet timmar per vecka ett barn har rätt till förskola under förälders arbetslöshet eller föräldraledighet med yngre barn samt deltagande på heltid. Andelen barn med en registrerad vistelsetid om 15 timmar per vecka är vanligare bland barn med ett yngre syskon, där vanligen minst en förälder är föräldraledig, och bland barn med minst en förälder inskriven på Arbetsförmedlingen. Detta mönster är väntat givet att kommuner sedan juli 2001 respektive januari 2002 är skyldiga att erbjuda barn till arbetslösa och föräldralediga en plats i förskola om minst tre timmar per dag eller 15 timmar per vecka (Prop. 1999/2000:129). Samtidigt ser vi i dessa grupper även betydligt längre vistelsetider, vilket kan bero på att den registrerade uppgiften vi observerar inte har uppdaterats vid händelse av förälders arbetslöshet eller föräldraledighet men även att kommuner i vissa fall erbjuder längre vistelsetider än 15 timmar per vecka.⁶

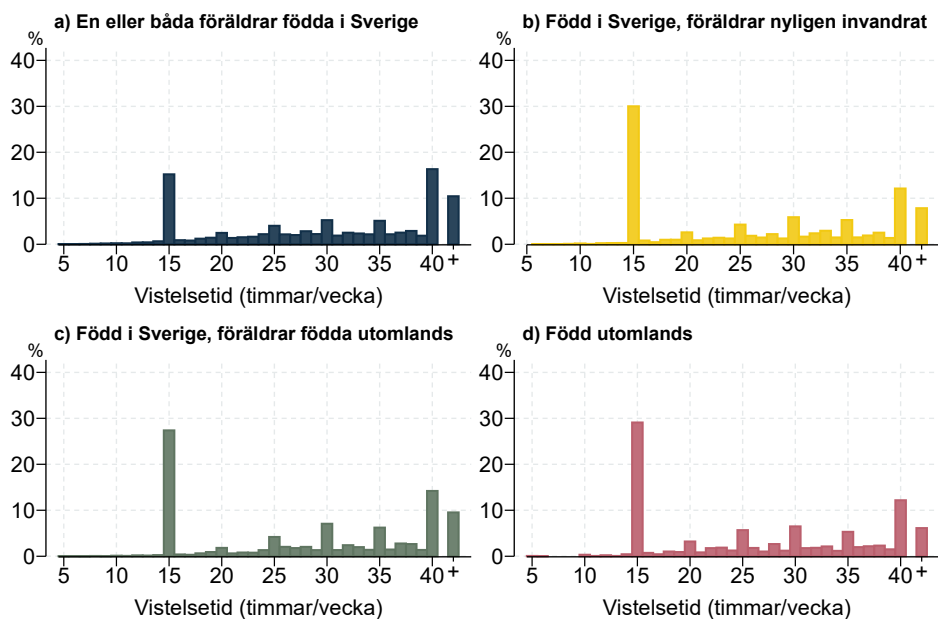
⁶ T.ex. har barn med särskilda behov rätt till förskola i den omfattning det behövs enligt 8 kap. 5–7 §§ Skollagen (Skollag)

Figur 9 Fördelning av vistelsetid i förskola, uppdelat på förekomst av yngre syskon och om förälder var inskriven på Arbetsförmedlingen under förskoleperioden

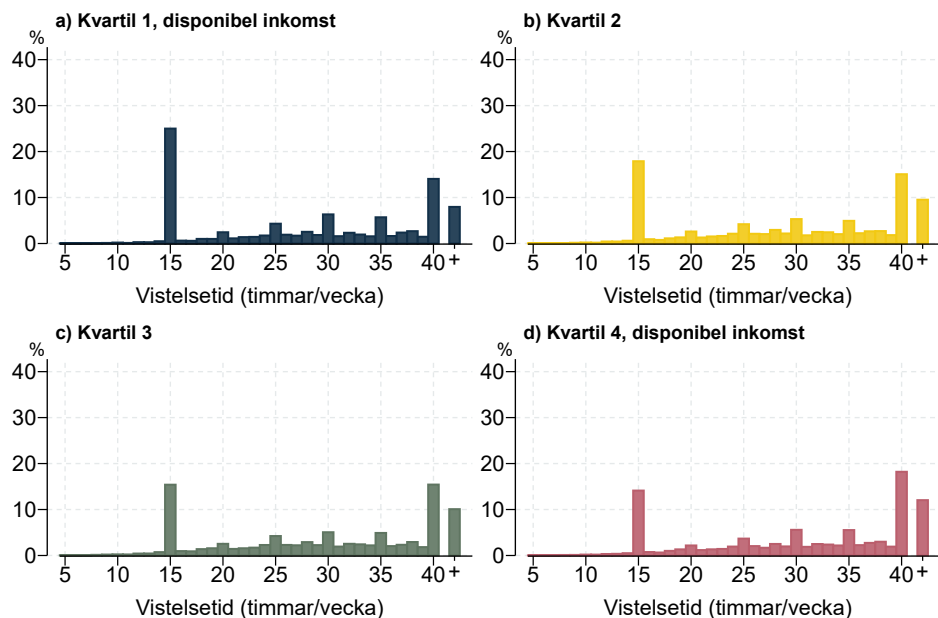

Figur 10 visar att barn som själva eller vars föräldrar är födda utomlands i högre grad deltar under 15 timmar per vecka jämfört med barn med en eller båda föräldrarna födda i Sverige. Eftersom föräldrar till den här gruppen barn är sysselsatta i lägre grad (se Tabell A2) är detta i linje med våra förväntningar. Av Figur 11 framgår vidare att deltagande under 15 timmar är vanligast bland barn i familjer med lägre disponibel inkomst och att deltagande på heltid är vanligast bland barn i familjer som tillhör den övre kvartilen av fördelningen.

Figur 10 Fördelning av vistelsetid i förskola, uppdelat på barnets och föräldrars födelseland

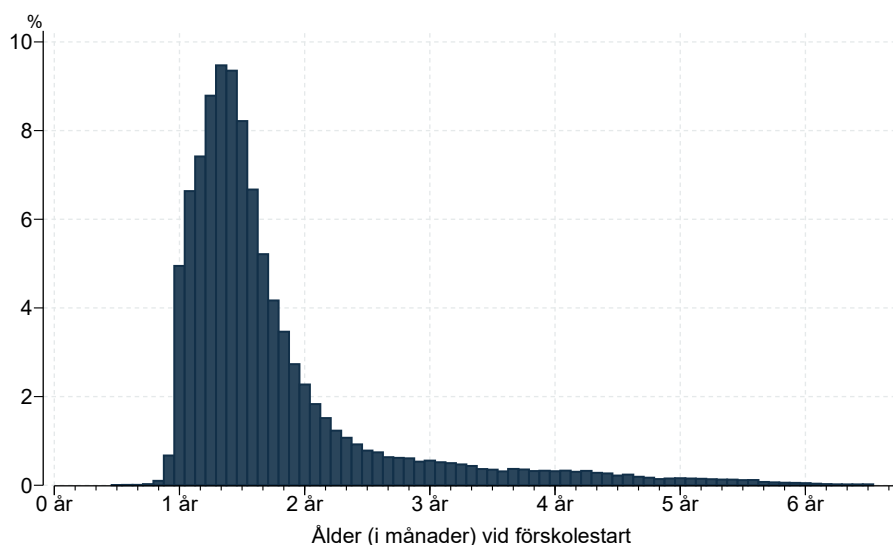
Figur 11 Fördelning av vistelsetid i förskola, uppdelat efter familjens disponibla inkomst

3.3 Inflöde och utflöde

I det här avsnittet beskriver vi olika former av rörlighet in i och ut ur förskolan. Figur 12 visar fördelningen av ålder vid förskolestart. En väldigt stor andel börjar mellan ett och två års ålder med en tydlig topp runt 18 månader. Fördelningen är utdragen i den högra svansen och omkring en femtedel av barnen börjar senare än vid två års ålder. En mycket liten grupp barn börjar före ett års ålder. Detta handlar sannolikt om barn som av olika anledningar har särskilda behov av en förskoleplats i tidig ålder.

Figur 12 Ålder vid förskolestart

Mindre än tio procent börjar förskolan efter tre års ålder men det är vanligare bland barn födda utomlands, där andelen är över 70 procent. Totalt utgör gruppen barn födda utomlands omkring tre procent av vårt urval men nära en femtedel av samtliga barn som börjar förskola efter tre års ålder. Huvudsakligen beror det på att vårt urval inkluderar barn som flyttat till Sverige fram till och med december det år de fyllde fem år (den genomsnittliga åldern vid invandring är 3,5 år, se Tabell 3). Dessa barn börjar ofta i förskola inom ett halvår efter att ha blivit folkbokförda i Sverige (se Tabell 2).

Tabell 2 Ålder vid förskolestart

Ålder vid förskolestart (antal månader):	Median	Medelvärde
Pojkar	18	21,0
Flickor	18	21,3
<i>Födelseår</i>		
1999	18	22,9
2000	18	22,0
2001	18	21,5
2002	18	21,4
2003	18	20,7
2004	18	20,3
<i>Födelsemånad</i>		
Januari–Mars	18	21,7
April–Juni	16	21,0
Juli–September	17	20,7
Oktober–December	20	21,2
Föräldrar med förgymnasial utbildning	18	21,6
Föräldrar med gymnasial utbildning	17	20,9
Föräldrar med eftergymnasial utbildning	18	20,8
<i>Familjens disponibla inkomst</i>		
Kvartil 1	20	26,3
Kvartil 2	18	20,6
Kvartil 3	17	19,9
Kvartil 4	18	20,1
Föräldrar födda i Sverige (en eller båda)	18	20,3
Född i Sverige, föräldrar födda utomlands	18	20,7
Född i Sverige, föräldrar födda utomlands, nyligen invandrat	19	22,7
Född utomlands	50	47,9
Tid, första folkbokföring till förskolestart (barn födda utomlands)	4	5,8

Not: Indelningen i kvartilgrupper efter familjens disponibla inkomst utgår från placering i fördelningen av disponibel inkomst bland hela Sveriges befolkning i arbetsför ålder, rankat per år och födelseår. För sammanboende föräldrar beräknas ett vägt genomsnitt av respektive förälders percentilrang, viktat med respektive förälders andel av hushållsinkomsten.

Fram till dess att barnet fyllt 18 månader har föräldrar rätt till föräldraledighet oavsett grad av föräldrapenning och vid ett uttag av föräldrapenning fem dagar per vecka räcker antalet föräldraledighetsdagar med den högsta ersättningsnivån fram till dess att barnet fyller 18 månader.⁷ I linje med reglerna för föräldraledighet ser vi i Tabell 2 att medianåldern vid förskolestart är nära 18 månader i de flesta grupper men också att det finns vissa skillnader.

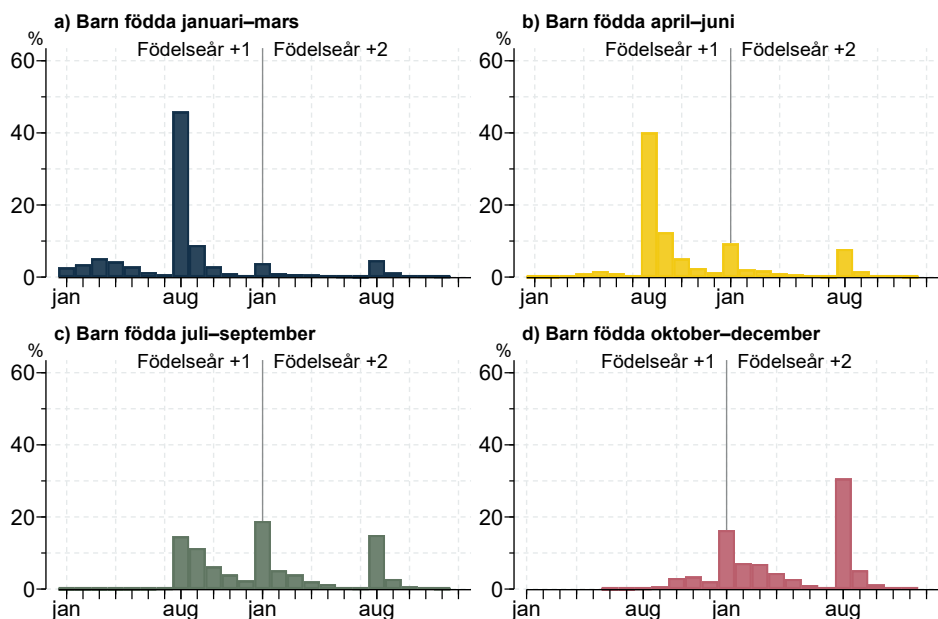
En större andel barn i familjer vars disponibla inkomst placerar dem i den första (lägsta) kvartilen i inkomstfördelningen börjar förskola senare, vid en medianålder på 20 månader (medelvärde 26,3 månader). Barn i familjer i den tredje kvartilen i inkomstfördelningen börjar istället förskola något tidigare, vid 17 månader (medelvärde 19,9 månader). Medianåldern vid förskolestart är oförändrad bland barn födda mellan 1999 och 2004 medan den genomsnittliga förskolestartsåldern minskar kohort för kohort, från 22,9 till 20,3 månaders ålder.

Andelen barn som av olika skäl börjar förskolan i senare ålder har minskat över tid. Barn födda mellan april och juni har den lägsta medianåldern vid förskolestart (16 månader) följt av barn födda mellan juli och september (17 månader). Sett till medianålder vid förskolestart är barn födda i slutet av ett år två månader äldre vid förskolestart jämfört med barn födda i början av året och 3–4 månader äldre än barn födda under sommarhalvåret.

Figur 13 visar att barns förskolestart följer ett tydligt säsongsmonster med augusti som den absolut vanligaste startmånaden följt av januari, oavsett när på året de är födda. Under augusti börjar de allra flesta av förskolans äldsta barn förskoleklass (se Figur 15) vilket innebär en stor ökning av antalet lediga platser i förskola. Det finns samtidigt en mindre andel barn som börjar förskola under andra tider på året.

⁷ Rätten till föräldraledighet oavsett grad av föräldrapenning, fram till dess att barnet fyllt 18 månader, regleras i 5 § Föräldraledighetslagen. Föräldrapenning med anledning av barns födelse ges under högst 480 dagar (4 kap. 3 § [vid tidpunkten gällande] Lag om allmän försäkring, nu ersatt med Socialförsäkringsbalken). Antalet dagar förlängdes med 30 dagar, från 450 till 480 i samband med införandet av den andra s.k. pappamånaden, för barn födda 1 januari 2002 eller senare (Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring). Både före och efter var 90 dagar s.k. lägstanivåddagar medan ersättningsnivån för övriga dagar (360 respektive 390) är relaterade till tidigare inkomst.

Figur 13 Månad för förskolestart, uppdelat på födelsekvartal

Barn som föddes under första halvan av året börjar ofta förskola i augusti följande år (under kalenderåret efter barnets födelse) medan det för barn som föddes under andra halvåret är vanligare att skjuta på förskolestarten till januari eller augusti ett år senare (under det tredje levnadsåret). Bland barn födda mellan juli och september är det ungefär lika vanligt att börja förskola redan i augusti ett år efter barnets födelse (15 procent), vid 11–13 månaders ålder, som i januari året därpå (19 procent) eller i augusti två år efter barnets födelse (15 procent), vid 16–18 respektive 23–25 månaders ålder.

Bland barn födda mellan januari och april är andelen som börjar förskola i augusti ett år efter barnets födelse strax över 40 procent (vid 16–19 månaders ålder) medan omkring en tredjedel av barn födda i juni börjar vid samma tidpunkt, men vid 14 månaders ålder. Även bland barn födda i juli börjar 25 procent i förskola i augusti det år de fyller ett, medan för barn födda i september är andelen som börjar i förskola i augusti, vid elva månaders ålder, endast tio procent.

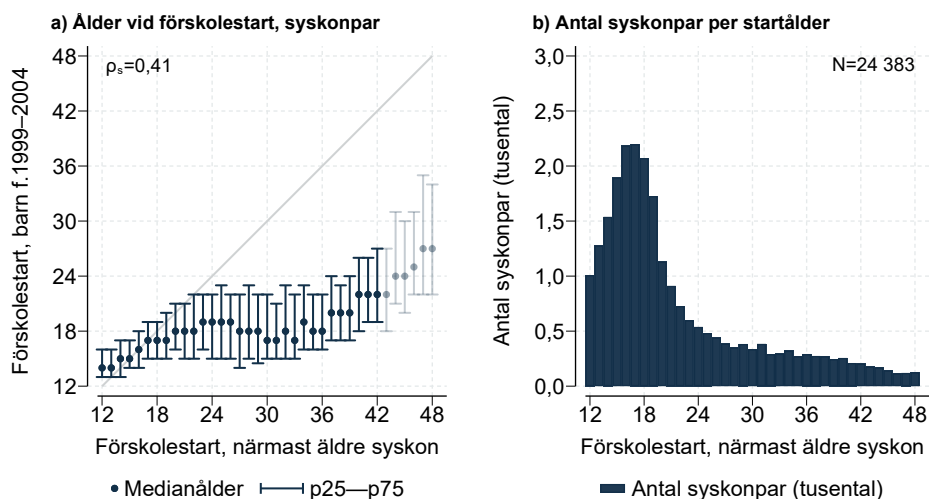
Vi har i Tabell 2 sett att medianåldern vid förskolestart för samtliga barn är 18 månader vilket sammanfaller med längden på föräldraledigheten vid ett uttag av föräldrapenning omfattande fem dagar per vecka. Barns ålder vid de två tidpunkter under året när flest barn börjar förskola, augusti och januari, bidrar därmed till den skillnad i förskolestartsålder beroende på barns födelsekvartal som vi ser i Tabell 2. Barn födda mellan januari och mars fyller 19, 18 respektive

17 månader i augusti och fram till september har två tredjedelar börjat förskola, varav en majoritet börjar under augusti. Om platser till förskolan under andra tider på året är begränsade har föräldrar till barn födda i april att välja mellan en förskolestart i augusti, redan vid 16 månaders ålder, eller i januari året därpå, vid 21 månaders ålder. I det senare fallet tre månader längre än rätten till föräldraledighet oavsett grad av föräldrapenningsuttag, som upphör efter att barnet fyllt 18 månader. För barn födda mellan april och juni är medianåldern för förskolestart just 16 månader.

Barn födda i december blir 13 månader i januari och 20 månader i augusti året efter de föddes. I slutet av juni, vid 18 månaders ålder, har knappt 40 procent av dem börjat förskola, jämfört med 65 procent bland barn födda i juli, som blev 18 månader i januari. I slutet av augusti, vid 20 månaders ålder (medianåldern för förskolestart bland barn födda oktober till december) har 75 procent av barn födda i december börjat förskola.

Förskolestart är inte begränsat till endast augusti och januari, vilket framgår av Figur 13. Föräldrars preferenser angående ålder vid förskolestart, hur länge man vill och kan vara föräldraledig, samt skillnader mellan kommuner i möjligheten att få en plats under andra tider på året är faktorer som kan påverka vid vilken ålder ett barn börjar förskola. Av Tabell 2 framgår att de flesta barn, oavsett familjebakgrund, börjar förskola omkring 18 månaders ålder.

Figur 14 Syskonkorrelation i ålder vid förskolestart

Not: i) Delfigur a) visar fördelningen av yngre syskons ålder vid förskolestart givet åldern vid förskolestart för det äldre syskonet. ii) Delfigur b) visar antal syskonpar per förskolestartsålder bland äldre syskon. Den ljusare färgmarkeringen i delfigur a) markerar att antalet syskonpar understiger 200. iii) Den ljusgrå, diagonala linjen (delfigur a) markerar identisk startålder mellan syskon.

Figur 14, delfigur a), visar att det finns ett visst samband mellan syskons ålder vid förskolestart. För en delmängd av vårt urval av barn födda 1999–2004 kan vi även observera deras närmast äldre syskons förskolestart (drygt 24 000 av 182 000 barn, 13 procent av urvalet). I underlaget till figuren ingår äldre syskon födda 1998–2003, i ett mindre antal kommuner. Figuren utgår ifrån det äldre syskonets ålder vid förskolestart (figurens x-axel) och visar fördelningen av förskolestartsålder bland deras närmast yngre syskon (figurens y-axel).

Barn vars närmast äldre syskon började förskola tidigt, innan 18 månaders ålder, börjar också ofta tidigt i förskola. Medianåldern vid förskolestart för barn med ett äldre syskon som började redan vid tolv månaders ålder är 14 månader. 75 procent av dem börjar vid 16 månaders ålder eller tidigare. Samtidigt börjar en mindre andel barn (fem procent) vid 21 månaders ålder eller senare. För barn vars äldre syskon började vid 17 månaders ålder är medianåldern 17 månader och 75 procent börjar vid 19 månaders ålder eller tidigare.

För syskonpar där det äldre syskonet började förskola någon gång mellan 20 och 36 månaders ålder finns inget tydligt syskonsamband. Medianen för deras yngre syskons förskolestartsålder varierar mellan 17 och 19 månader och 75 procent börjar omkring 22 månaders ålder eller tidigare, oavsett vilken del av åldersspannet det äldre syskonet tillhör.

Om det äldre syskonet började förskola ovanligt sent, efter tre års ålder, ser vi däremot återigen en ökning av medianåldern för det yngre syskonets förskolestart med en ökande förskolestartsålder för det äldre syskonet. Antalet syskonpar i det här spannet är dock få, vilket vi ser i Figur 14, delfigur b). Vi observerar färre än 200 syskonpar där det äldre syskonet började förskola mellan 42 och 48 månaders ålder. Att underlaget är litet ger en större osäkerhet och vi ser här en större spridning för det yngre syskonets ålder vid förskolestart.

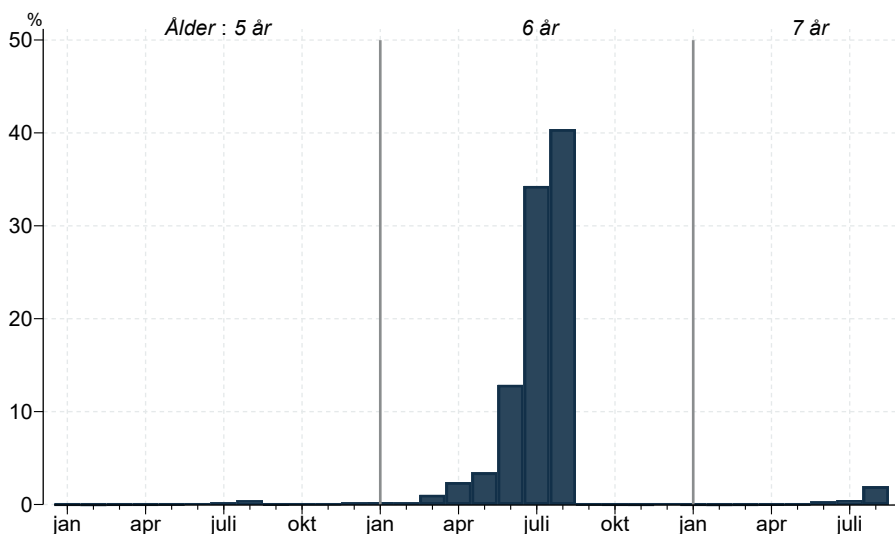
För samtliga syskonpar är rangkorrelationen för äldre och yngre syskons ålder vid förskolestart 0,4 (där värdet 1 hade indikerat perfekt korrelation).⁸ I syskonpar där det äldre syskonet började förskola vid 20 månaders ålder eller senare, börjar 75 procent av de yngre syskonen förskola tidigare än sitt äldre syskon (befinner sig under den 45-gradiga linjen i Figur 14, delfigur a). Detta beror delvis på en generell minskning av den genomsnittliga förskolestartsåldern, kohort för kohort bland barn födda 1999–2004 (se Tabell 2).

Vi lämnar nu beskrivningen av inflödet till förskolan och tittar närmare på utflödet ur förskolan och i vilken utsträckning barn gör uppehåll. Utflödet från förskolan är mer koncentrerat än inflödet, vilket framgår av Figur 15. Nästan 90

⁸ Vi har i en regression av det yngre syskonets ålder mot en serie indikatorvariabler för det äldre syskonets förskolestart även kontrollerat för syskonens födelsemånad samt föräldrars utbildningsnivå och inkomst. Mönstret som vi ser i Figur 14, delfigur a), kvarstår.

procent av barnen lämnar förskolan under sommaren det år de fyller sex år. En mindre grupp barn lämnar förskolan först under året de fyller sju år. Att lämna förskolan under det år barnen fyllde sju år var vanligare bland barn födda 1999–2001 och något vanligare bland barn födda utomlands i samtliga födelsekohorter.⁹

Figur 15 Slutmånad förskola

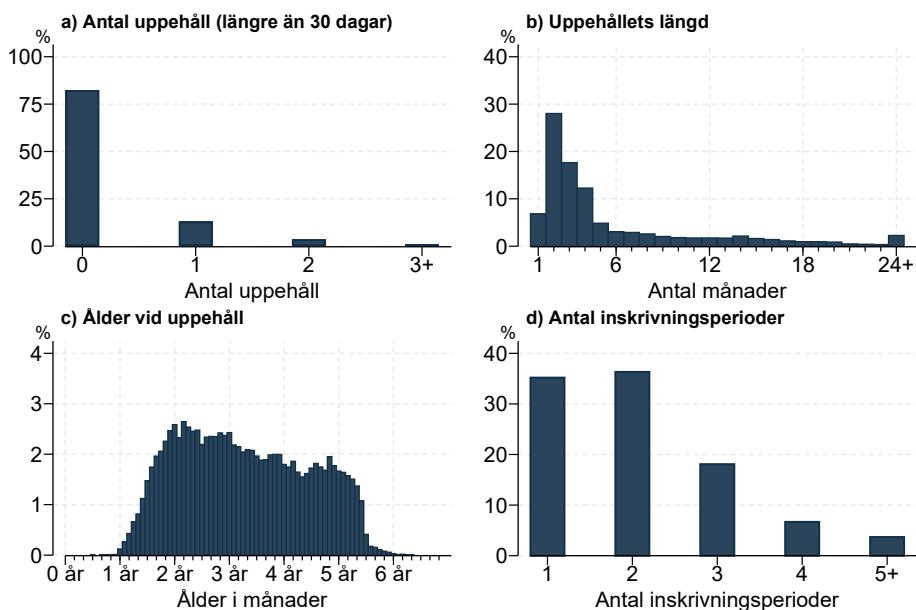
En annan aspekt av flödet in och ut från förskoleverksamheten är att vissa barn gör uppehåll i sitt deltagande. En stor majoritet av barnen är dock inskrivna i förskolan kontinuerligt från första inskrivning fram till att de lämnar inför förskoleklass. Figur 16, delfigur a) visar att mer än 75 procent av barnen inte gör något uppehåll i sitt deltagande (längre än 30 dagar) och bland barn som gör uppehåll i sitt deltagande är det vanligast med ett uppehåll. Att ha fler än en period med ett uppehåll i sitt förskoledeltagande är mycket ovanligt. De uppehåll som vi observerar är normalt 2–5 månader långa (se delfigur b) och är ganska jämnt fördelade över barnets ålder mellan två och fem år (se delfigur c).

Även utan uppehåll kan barnets tid i förskola, enligt våra insamlade uppgifter, vara uppdelad i flera inskrivningsperioder. Figur 16, delfigur d) visar att cirka en tredjedel av alla barn endast har en inskrivningsperiod i förskola och strax över två tredjedelar har som mest två perioder. En ny inskrivningsperiod kan ha skapats för att barnet gjort ett uppehåll i sitt deltagande, bytt förskola (med eller

⁹ Hösten 2005 saknades förskoleklass i fem kommuner (Skolverket, 2006). För barn födda 2002 och senare fanns förskoleklass i samtliga kommuner (Skolverket, 2009).

utan uppehåll) eller på grund av en ändring av vistelsetid. Om en förändring i ett barns vistelsetid gett upphov till en ny inskrivningsperiod eller om informationen i en befintlig inskrivningsuppgift uppdaterades kan ha varierat mellan kommuner beroende på inskrivningssystem och rutiner. Sammantaget visar Figur 16 att en stor andel barn gör få eller inga förändringar i sitt förskoledeltagande.

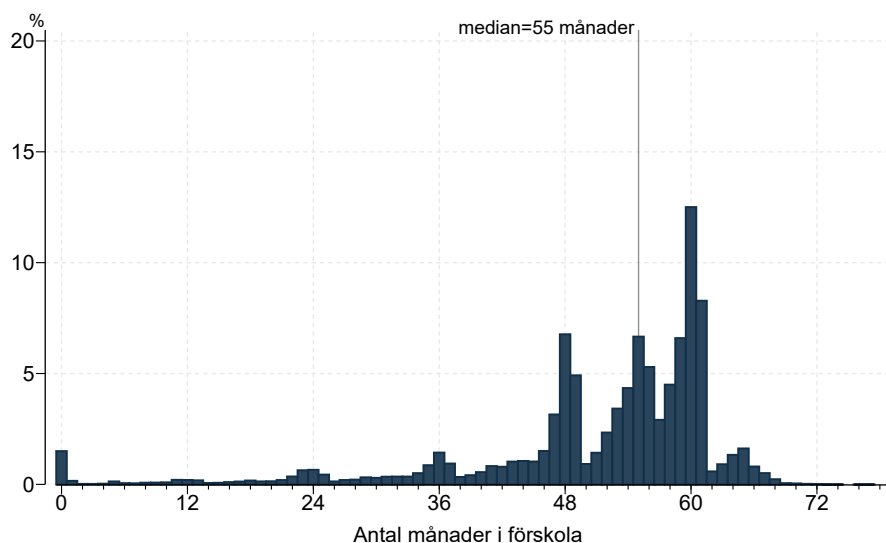
Figur 16 Inskrivningsperioder och uppehåll i förskoledeltagande

3.4 Sammanlagd tid i förskola

Efter att ha beskrivit olika flöden in och ut ur förskolan presenterar vi här den totala tid som barnen varit inskrivna i förskolan (vi saknar uppgifter om tillfällig frånvaro inom inskrivningsperioder och kan därmed inte beräkna faktisk närvarotid). Figur 17 visar att en stor majoritet av barnen deltar i förskoleverksamheten under totalt mellan fyra och fem år. Fördelningen har tydliga toppar vid 48, 55 och 60 månader med ett medelvärde på 50 månader och en median på 55 månader.

Figur 17 Antal månader i förskola

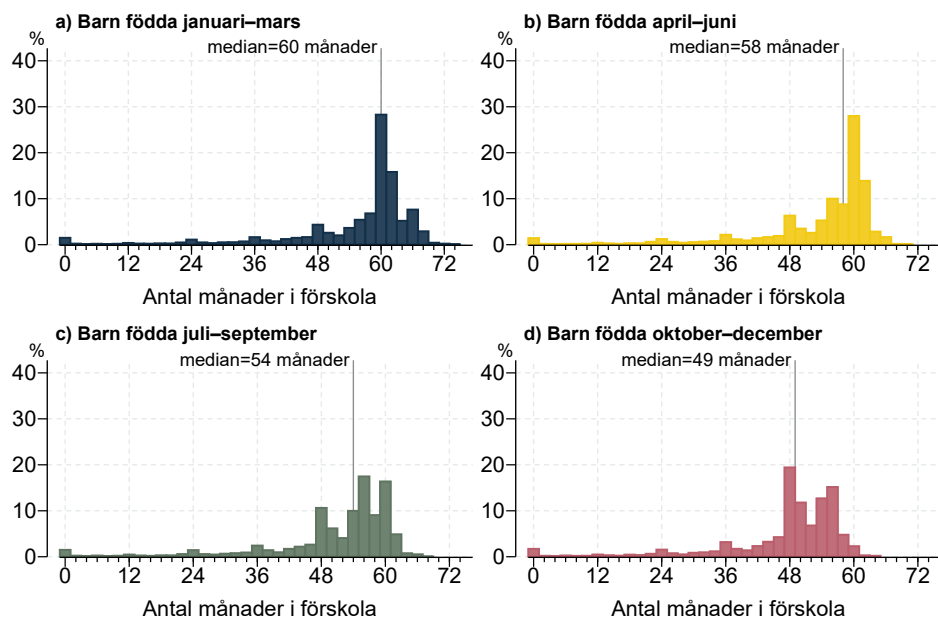

I Figur 18 framgår tydligt att barn som är födda tidigt på året deltar i förskola under längre tid än barn som är födda sent på året. Medianen för totalt antal månader i förskola är 60 månader för barn födda mellan januari och mars. För barn födda under oktober till december är medianen 49 månader i förskola.

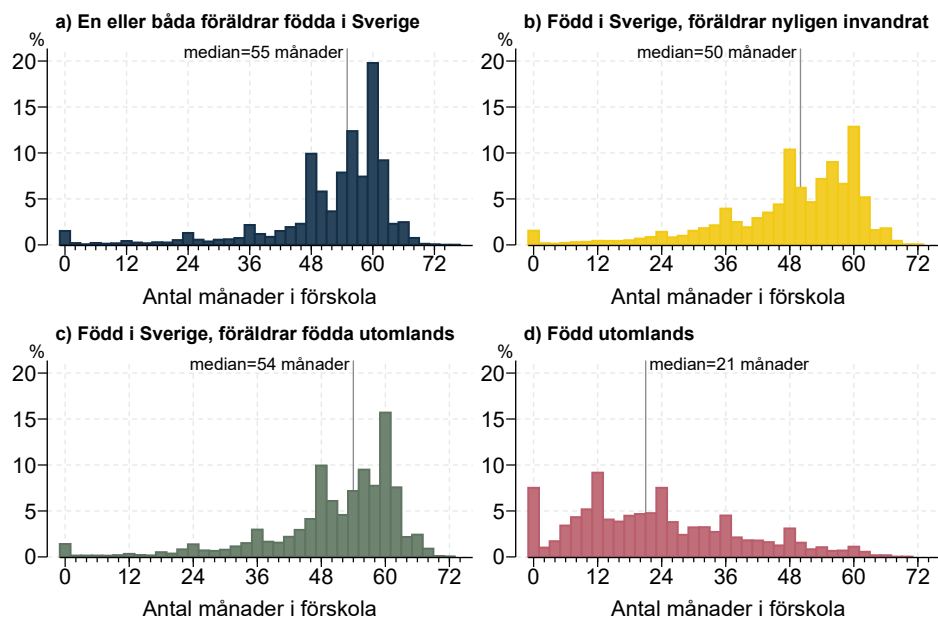
Skillnaderna i antal månader i förskola är däremot relativt begränsade mellan barn födda i Sverige med svensk eller utländsk bakgrund men spridningen är något större bland barn med föräldrar födda utomlands (se Figur 19). Av naturliga skäl är spridningen störst för barn som själva är födda utomlands, vilka flyttat till Sverige i olika åldrar och haft olika lång tid på sig att hinna börja delta i förskola. I urvalet ingår barn som flyttade till Sverige upp till och med fem års ålder. I den här gruppen är även andelen som inte alls deltagit i förskola betydligt högre (se Figur 21 nedan).

Barn med en eller båda föräldrar födda i Sverige deltar i genomsnitt i förskola under 52 månader (med en median på 55 månader). Motsvarande siffra för barn med föräldrar födda utomlands är 50 månader och för barn till nyligen invandrade föräldrar är genomsnittet 48 månader. Barn födda utomlands deltar i genomsnitt endast under 23 månader. Som vi tidigare nämnt är en av förklaringarna att vi inkluderar barn som flyttat till Sverige upp till och med fem års ålder. Om vi istället ser till andel av potentiella deltagandemånader, som för barn födda utomlands varierar från sex månader och uppåt, är skillnaderna mellan barn födda utomlands och barn födda i Sverige mindre (se Figur A4 i Appendix).

Figur 18 Antal månader i förskola uppdelat på födelsekvartal

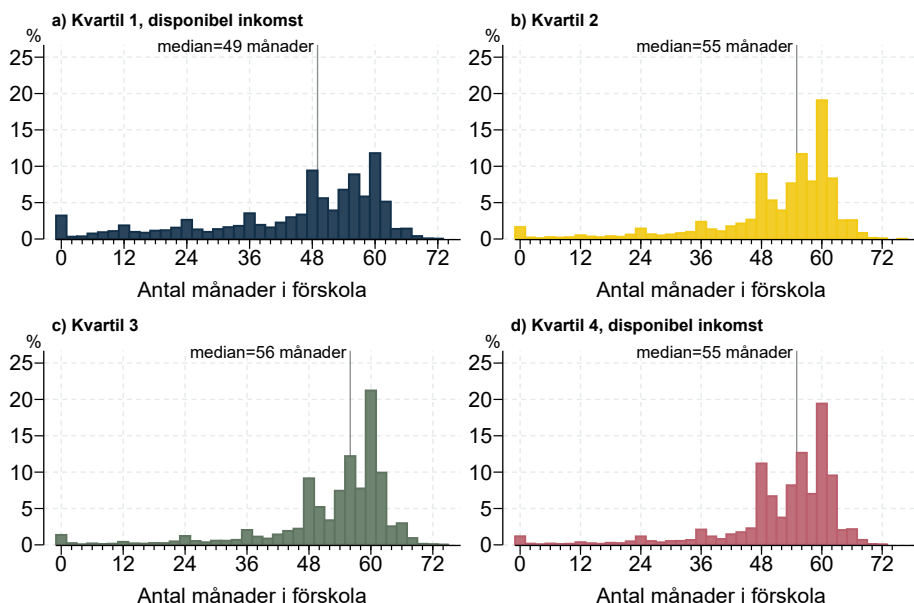

Figur 19 Antal månader i förskola uppdelat på barnets och föräldrars födelseland

En annan grupp av barn som deltar i mindre utsträckning och där de som deltar ofta deltar under en kortare period, är barn i familjer vars disponibla inkomst placerar dem i den första (lägsta) kvartilen av fördelningen. Figur 20 visar en nära identisk fördelning av antal månader i förskola mellan barn i familjer som tillhör någon av de övriga tre kvartilgrupperna.

Figur 20 Antal månader i förskola uppdelat efter familjens disponibla inkomst

De flesta barn gör inte något uppehåll i sitt deltagande när de väl har börjat i förskola (se Figur 16) och eftersom övergången till förskoleklass¹⁰ sker vid samma tillfälle för alla, i början av höstterminen det år barnen fyller sex år, är den viktigaste marginalen för hur länge ett barn deltar i förskolan därmed vid vilken ålder barnet först börjar. I en statistisk mening förklarar ålder vid förskolestart nära 80 procent av skillnaderna mellan barn i totalt antal månader i förskola.

Skillnader i ålder vid förskolestart är svårare att förklara med de uppgifter om barns familjebakgrund vi observerar. I avsnitt 3.3 har vi visat att medianåldern vid förskolestart är omkring 18 månader, oavsett familjebakgrund, och att 80 procent av alla barn börjar innan två års ålder (se Figur 12). I samma avsnitt har vi även sett att det finns en koppling mellan födelsemånad och ålder vid förskolestart. Medianåldern vid förskolestart sammanfaller med regler i föräldraförsäkringen samtidigt som flest barn börjar i förskola i augusti, när antalet lediga

¹⁰ Endast ett fåtal barn går kvar i förskola fram till grundskolans årskurs 1, se Figur 15.

platser ökar i samband med att de äldsta barnen övergår till förskoleklass, följt av januari. Samtidigt finns det en mindre andel barn som börjar vid andra tidpunkter under året och barn som börjar betydligt tidigare eller senare än medianåldern. Utöver födelsemånad påverkas ålder vid förskolestart sannolikt även av föräldrars preferenser angående ålder vid förskolestart, hur länge man vill och kan vara föräldraledig, samt skillnader mellan kommuner i möjligheten att få en plats i förskola under andra tider på året.

3.5 Barn som inte deltar i förskola

Skolverkets officiella statistik, baserad på aggregerade uppgifter om förskoledeltagande, visar att andelen barn i åldern 4–5 år som vid ett mättillfälle i oktober inte deltar i förskola har minskat från drygt tio procent hösten 2000, till endast cirka två procent i oktober 2010 (Skolverket 2001; 2011). Under samma period infördes flera reformer för ökad tillgänglighet till förskola. Den grupp av barn som inte observeras i förskolan i oktober kan delas in i två kategorier: i) barn som har deltagit i förskoleverksamhet men som av olika skäl inte observeras i under oktober samt ii) barn som aldrig deltar i förskoleverksamhet. Den första kategorin består av barn som börjar förskola senare än oktober det år barnet fyllde fem år, vilket vanligen är det sista tillfället ett barn observeras i Skolverkets insamling, samt av barn som av olika anledningar gör ett uppehåll i sitt förskoledeltagande vid mättillfället i oktober. I våra insamlade data, för det urval av barn som vi kan följa över tid under samtliga år i förskoleåldern, är det få barn som aldrig deltagit i förskoleverksamheten. I genomsnitt knappt två procent av barn födda i Sverige.¹¹ Detta kan jämföras med de fyra procent som inte deltog i förskola enligt Skolverkets statistik från oktober 2004 och oktober 2009 (Skolverket 2005; 2009a).

Figur 21 visar att bland barn med en eller båda föräldrar födda i Sverige, har andelen som aldrig deltar i förskola dessutom minskat kohort för kohort från 2,5 procent bland barn födda 1999 till mindre än en procent bland barn födda 2004. Andelen som aldrig deltagit i förskola bland barn födda i Sverige med föräldrar födda utomlands är i nivå med motsvarande andel bland barn med en eller båda föräldrar födda i Sverige, oavsett om barnets föräldrar invandrat som tidigast fem år innan barnets födelse eller om föräldrarna invandrat till Sverige tidigare.

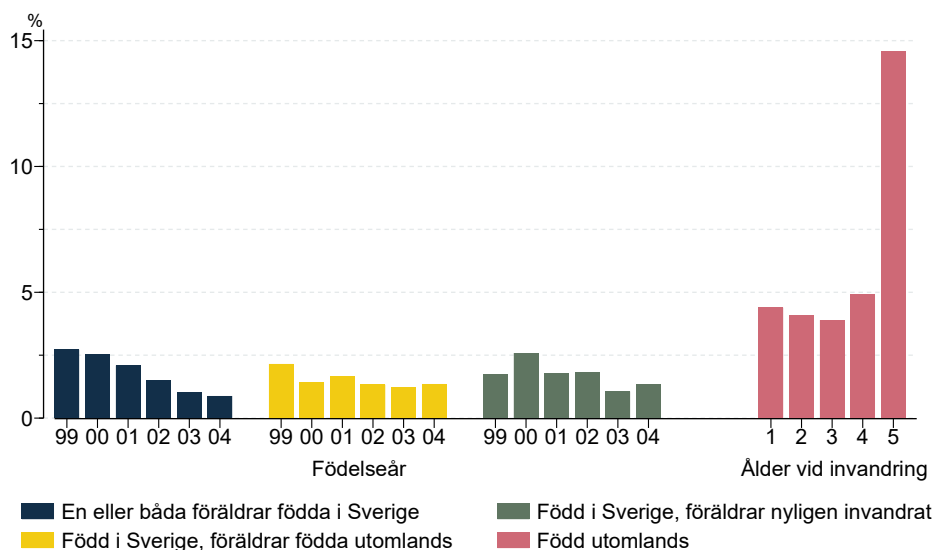
I gruppen barn födda utomlands är andelen som aldrig deltagit i förskola omkring dubbelt så hög och av naturliga skäl högst bland barn som invandrat vid fem års ålder, de barn som hade kortast tid på sig att hinna börja delta i den

¹¹ Enligt aggregerad statistik från Skolverket på kommunnivå är andelen som inte deltar i förskola i oktober något lägre bland kommuner i vårt urval men skillnaden är mindre än en halv procentenhet.

svenska förskoleverksamheten. I den senare gruppen deltar ändå 85 procent av barnen under åtminstone delar av den tid de haft möjlighet att delta. Motsvarande andel är omkring 95 procent för barn födda i Sverige med föräldrar födda utomlands. Barn födda utomlands kan ha deltagit i förskola i sitt tidigare hemland, vilket vi inte kan observera.

Bland barn som invandrat till Sverige innan fem års ålder är andelen som aldrig deltagit i förskola nära dubbelt så hög som bland barn födda i Sverige och varierar mellan 4–5 procent beroende på ålder vid invandring. Eftersom vi grupperat barn födda utomlands efter ålder vid invandring i stället för födelseår, kan vi inte där observera förändringar över tid.

Figur 21 Andel per kohort som aldrig deltagit i förskola

Not: För barn födda utomlands visas andelen som aldrig deltagit i förskoleverksamhet i Sverige uppdelat på ålder vid invandring i stället för födelseår.

Tabell 3 Bakgrundsegenskaper för barn som någon gång respektive aldrig deltagit i förskoleverksamheten

Måttidpunkt: ålder 1 / barnets första år i Sverige	Urval	Aldrig deltagit	Deltagit	Skillnad
Föräldrar med förgymnasial utbildning	0,05	0,07	0,05	0,02
Föräldrar med eftergymnasial utbildning	0,50	0,35	0,50	-0,15
Föräldrar sysselsatta (november)	0,86	0,70	0,87	-0,17
Föräldrar som mottagit ekonomiskt bistånd	0,10	0,13	0,10	0,03
Föräldrars löneinkomst (1000-tals kr)	267	185	269	-84
<i>Familjens placering i fördelningen av disponibel inkomst</i>				
Kvartil 1	0,17	0,32	0,17	0,15
Kvartil 2	0,22	0,21	0,22	-0,01*
Kvartil 3	0,31	0,25	0,32	-0,07
Kvartil 4	0,30	0,21	0,30	-0,09
Andel flickor	0,49	0,50	0,49	0,01*
Född utomlands	0,03	0,12	0,03	0,09
Ålder vid invandring	3,5	4,1	3,5	0,6
Född i Sverige, föräldrar födda utomlands	0,13	0,11	0,13	-0,02
Föräldrars antal år i Sverige (föräldrar födda utomlands)	7,75	7,91	7,75	0,16*
Sammanboende föräldrar	0,90	0,83	0,90	-0,07
<i>Kommungrupp</i>				
Större städer	0,56	0,40	0,56	-0,16
Förort/pendlingskommun	0,18	0,23	0,18	0,05
Övriga större kommuner	0,13	0,15	0,13	0,02
Glesbygdskommun	0,02	0,04	0,02	0,02
Övriga kommuner	0,11	0,18	0,11	0,07
Antal barn	182 076	3 043	179 033	

Not: * markerar skillnader som *inte* är statistiskt säkerställda på femprocentnivån.

Indelningen i kvartilgrupper efter familjens disponibla inkomst utgår från placering i fördelningen av disponibel inkomst bland hela Sveriges befolkning i arbetsför ålder, rankat per år och födelseår. För sammanboende föräldrar beräknas ett vägt genomsnitt av respektive föräldrars percentilrang, viktat med respektive föräldrars andel av hushållsinkomsten.

Tabell 3 visar skillnader i bakgrundsegenskaper mellan barn som deltog i förskola under åtminstone någon period i åldern ett till sex år och barn som aldrig varit registrerade i förskoleverksamheten. Barn som aldrig deltagit i förskola har föräldrar med en svagare socioekonomisk ställning (vilket vi mäter när barnet var ett år eller första året i Sverige, för barn födda utomlands) och andelen barn födda utomlands är betydligt högre i gruppen som aldrig deltagit jämfört med andelen barn födda utomlands i urvalet som helhet, vilket även framgår av Figur 21. Bland barn som aldrig deltagit i förskola är andelen som är födda i Sverige med föräldrar födda utomlands däremot något lägre jämfört med i urvalet som helhet. Det är även mindre vanligt att barn som bor i större städer inte alls deltar i förskola.

4 Avslutande kommentarer

Det är idag få barn i Sverige som aldrig deltar i förskoleverksamhet. Andelen barn i åldern fyra till fem år som deltar i förskola ökade från knappt 88 procent till nästan 97 procent mellan oktober 2000 och oktober 2005 (Skolverket 2006). Under samma period (juli 2001 till januari 2003) genomfördes flera reformer för att öka tillgängligheten till förskola. Barn till arbetslösa (från juli 2001) eller föräldralediga (från januari 2002) fick lagstadgad rätt till minst 15 timmars förskola per vecka. I januari 2002 infördes även maxtaxa för förskoleavgifter. Slutligen infördes allmän förskola för fyra- och femåringar (minst 525 timmar per år) i januari 2003, från och med höstterminen det år barnet fyller fyra år. Under hösten 2024 var andelen barn i åldern fyra till fem år som inte deltog i förskola omkring fyra procent (Skolverket 2025).

Baserat på individdata om förskoledeltagande under åren 2000–2010, insamlad från en tredjedel av Sveriges kommuner, kan vi beskriva barns deltagande i förskola samt skillnader i deltagandemönster mellan olika grupper. Datamängden är unik eftersom vi, för en delmängd av barnen, har kompletta longitudinella uppgifter om förskoledeltagande. Det gör det möjligt att följa ett större urval av barn, födda 1999–2004, under samtliga år i förskoleålder och därmed även beskriva den grupp som aldrig deltar i förskoleverksamhet.

Andelen barn som aldrig deltar i förskola är endast omkring hälften så stor som andelen fyra–femåringar som, enligt Skolverkets årliga mätning, inte deltar i förskoleverksamheten vid mättillfället i oktober. I vårt urval har drygt en och en halv procent av barnen aldrig deltagit i förskola. Andelen minskade från 2,5 procent bland barn födda 1999 till knappt en procent bland födda 2004.

I rapporten beskriver vi hela perioden i förskola, från den ålder då barnen börjar till dess att de lämnar förskolan för förskoleklass eller, i vissa fall, årskurs

ett. Genom att registerdata har kopplats till insamlingen kan vi även analysera förändringar i förskoledeltagande i samband med händelser som att ett yngre syskon föds eller att en förälder registreras som arbetssökande under barnets tid i förskolan.

Medianåldern för förskolestart är 18 månader, vilket sammanfaller med regler i föräldraförsäkringen. En förälder har rätt till föräldraledighet fram till att barnet fyller 18 månader, oavsett grad av föräldrapenning. Antalet dagar med ersättning på högsta nivå räcker i regel till ungefär ett och ett halvt års ledighet, vid uttag fem dagar per vecka (föräldrar till barn födda före första januari 2002, innan den andra s.k. *pappamånaden* infördes, hade 30 färre dagar med den högsta ersättningsnivån). Förskolestarten följer ett tydligt säsongsmönster, där augusti är den vanligaste månaden, följd av januari. Barn födda mellan januari och mars fyller 18 månader omkring augusti, och medianåldern för förskolestart i denna grupp är just 18 månader. Bland barn födda under sommarhalvåret är medianen för förskolestartsålder 16 till 17 månader, medan den är 20 månader för barn födda i slutet av året. Samtidigt finns det barn som börjar både tidigare och senare än andra barn födda under samma tid på året. Föräldrars preferenser angående ålder vid förskolestart, hur länge man vill och kan vara föräldraledig, samt skillnader mellan kommuner i möjligheten att få en plats i förskola under andra tider på året är faktorer som kan påverka om ett barn börjar förskola tidigare eller senare.

Barn i familjer vars disponibla inkomst placerar dem i den första (lägsta) kvartilen i inkomstfördelningen börjar i högre grad förskola senare medan barn i familjer i den tredje kvartilen i inkomstfördelningen istället börjar förskola något tidigare. Det finns även ett visst samband mellan syskons ålder vid förskolestart. Barn vars närmaste äldre syskon började förskola tidigt, före 18 månaders ålder, börjar ofta själva tidigt i förskola. På motsvarande sätt tenderar barn vars äldre syskon började förskola sent, efter tre års ålder, att själva börja förskola senare. I mitten av fördelningen av förskolestartsålder, från medianåldern upp till tre års ålder, ser vi däremot inget samband mellan syskon.

Barn som aldrig har deltagit i förskola har i högre grad föräldrar som stod utanför arbetsmarknaden det år barnet fyllde ett år (ingen förälder klassificerad som sysselsatt). I nästan dubbelt så många fall har familjen en disponibel inkomst som placerar dem i den lägsta kvartilen av inkomstfördelningen. Det är även mindre vanligt att föräldrarna har en eftergymnasial utbildning. En större andel av barnen i denna grupp är födda utomlands. För dessa barn varierar tiden de haft möjlighet att delta beroende på när de flyttade till Sverige. Barn som kom till Sverige vid fem års ålder utgör en stor del av gruppen födda utomlands som inte deltar (se Figur 21). Samtidigt har 85 procent av barnen i denna grupp deltagit i

förskola under åtminstone någon period. Bland barn som kom till Sverige före fem års ålder är andelen som aldrig deltar lägre. Omkring fem procent har aldrig deltagit, en andel som är ungefär dubbelt så hög som bland barn födda i Sverige.

I genomsnitt är barnen i vårt urval registrerade i förskolan under drygt fyra år (50 månader). Skillnader i sammanlagd tid i förskola mellan olika barn drivs till stor del av när de började i förskolan. En majoritet av barnen har inga avbrott i sitt deltagande och fortsätter till dess att de övergår till förskoleklass eller, för en liten andel av barnen, till grundskolans årskurs ett. Strax under en femtedel av alla barn gör något uppehåll i sitt deltagande, vanligtvis under 1–3 månader. En liten grupp barn gör uppehåll under sex månader eller längre.

Barn i familjer vars disponibla inkomst placerar dem i den lägsta kvartilen av inkomstfördelningen börjar i genomsnitt förskola senare och deltar i lägre grad under hela förskoleperioden. Bland dem som deltar är det vanligare att delta under 15 timmar per vecka, vilket motsvarar den lagstadgade rätten till förskola för barn med föräldrar som är föräldralediga med yngre syskon eller arbetslösa samt för deltagande i allmän förskola (minst 525 timmar per år).

Det finns även skillnader i sammanlagd tid i förskola mellan barn med en eller båda föräldrar födda i Sverige, som i genomsnitt är inskrivna i förskola under 52 månader, och barn med föräldrar födda utomlands. Den genomsnittliga tiden i förskola för barn med utlandsfödda föräldrar som varit minst (högst) fem år i Sverige är 50 (49) månader. Skillnaderna är störst under de första åren i förskolan och minskar över tid. Efter tre års ålder är skillnaderna i deltagandegrad små men kvarstår. Bland barn med föräldrar födda utomlands är det också vanligare att delta under 15 timmar per vecka, jämfört med barn med en eller båda föräldrar födda i Sverige som i högre grad deltar i förskola på heltid.

Förskoledeltagande på heltid är betydligt vanligare bland barn som varken fick ett yngre syskon under förskoletiden eller hade en förälder som var arbetslös. Omkring tiden för ett yngre syskons födelse och den närmaste tiden därefter, när vanligen minst en förälder är föräldraledig, minskar deltagandet i förskola. Skillnaden jämfört med barn som inte har yngre syskon (eller fick yngre syskon efter förskoleåren) är störst bland dem som fick ett yngre syskon i tidig ålder.

Deltagandegraden är tydligt lägre bland barn som fick ett yngre syskon under förskoleåren före januari 2002, då rätten till förskoledeltagande för barn till föräldralediga infördes. I vårt urval visar det sig för barn födda 1999–2000, som fyllde tre respektive två år 2002. Det finns fortsatt en skillnad i deltagande mellan barn med och utan ett yngre syskon bland barn födda 2001 eller senare, som under hela förskoletiden hade rätt att delta i förskola även om en förälder tar ut föräldraledighet för ett yngre syskon, men skillnaden är betydligt mindre.

Utöver en detaljerad beskrivning av förskoledeltagande på individnivå visar vi i rapporten, samt i Bilaga 1 där insamlingen och datakvaliteten beskrivs, att IFAU:s insamlade uppgifter om förskoledeltagande på individnivå stämmer väl överens med officiell statistik om barn och personal i förskolan. Materialet är i huvudsak representativt på individnivå och täcker samtliga kommungrupper. Jämfört med Skolverkets årliga individinsamling, som omfattar samtliga barn i Sverige, täcker IFAU:s insamling cirka en tredjedel av Sveriges kommuner. Antalet år och för vilka födelsekohorter vi kan observera barns hela period i förskola varierar mellan kommuner. Skolverkets insamling ger huvudsakligen en årlig ögonblicksbild av förskoledeltagandet per den 15 oktober varje år medan IFAU:s insamling innehåller start- och slutdatum för barns samtliga perioder i förskolan. Det gör det möjligt att observera barns förskolestart och följa förändringar i deltagande under hela deras period i förskolan.

Vår beskrivning av barns förskoledeltagande och valideringen av data-materialet utgör en grund för kommande studier om hur olika aspekter av förskoledeltagande relaterar till både kort- och långsiktiga skolresultat. Samtliga barn som ingår i vårt urval har nu hunnit gå genom hela grundskolan och haft möjlighet att uppnå gymnasieexamen.

Referenser

Aalto, A.-M., E. Mörk, A. Sjögren och H. Svaleryd (2019), "Does childcare improve the health of children with unemployed parents?", IFAU Working Paper no. 2019:1, Uppsala.

Björklund, A., P. Fredriksson, J.-E. Gustafsson och B. Öckert (2010), "Den svenska utbildningspolitikens arbetsmarknadseffekter: vad säger forskningen?", 2010:13, IFAU, Uppsala.

Dietrichson, J., I. Lykke Kristiansen och B.A. Viinholt (2020), "Universal Preschool Programs And Long-Term Child Outcomes: A Systematic Review", *Journal of Economic Surveys*, årg. 34, nr 5, s. 1007–43.

Ds 1999:53, "Maxtaxa och allmän förskola".

Duncan, G., A. Kalil, M. Mogstad och M. Rege (2023), "Chapter 1 - Investing in early childhood development in preschool and at home", i Hanushek, E.A., S. Machin och L. Woessmann (red.), *Handbook of the Economics of Education*, Elsevier.

Folkhälsomyndigheten (2017), "Förskolans påverkan på barns hälsa – en genomgång av den vetenskapliga litteraturen", 01086-2017–1.

Fredriksson, P., C. Hall, E.-A. Johansson och P. Johansson (2009), "Do pre-school interventions further the integration of immigrants? Evidence from Sweden", i av Elly-Ann Johansson, *Essays on schooling, gender, and parental leave*, Uppsala University.

Föräldraledighetslag, *SFS 1995:584*.

Lag om allmän försäkring, *SFS 1962:381*.

Lag om barnomsorg, *SFS 1976:381*.

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring, *SFS 2001:141*.

Lag om ändring i skollagen (2010:800), *SFS 2017:1115*, SFS.

Lundin, D., E. Mörk och B. Öckert (2008), "How far can reduced childcare prices push female labour supply?", *Labour Economics*, årg. 15, nr 4, s. 647–59.

Mörk, E., A. Sjögren och H. Svaleryd (2013), "Childcare costs and the demand for children—evidence from a nationwide reform", *Journal of Population Economics*, årg. 26, nr 1, s. 33–65.

Prop. 1993/94:11, "Utvidgad lagreglering på barnomsorgsområdet, m.m."

Prop. 1999/2000:129, "Maxtaxa och allmän förskola m.m."

Prop. 2008/09:115, "Barnomsorgspeng och allmän förskola även för treåringar".

Qian, L. och O. Skans (2010), "The Duration of Paid Parental Leave and Children's Scholastic Performance", *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, årg. 10, nr 1.

Sjögren, A. och M. Tallås Ahlzén (2022), "Human capital effects of one-on-one time with parents. Evidence from a Swedish childcare access reform", IFAU Working paper no. 2022:2, Uppsala.

Skollag, *SFS 2010:800*, SFS.

Skolverket (2001), "Beskrivande data om barnomsorg, skola och vuxenutbildning 2001", Rapport 206, Stockholm.

Skolverket (2005), "Beskrivande data 2005 – Förskoleverksamhet, skolbarnomsorg, skola och vuxenutbildning", Rapport 265, Stockholm.

Skolverket (2006), "Beskrivande data 2006 – Förskoleverksamhet, skolbarnomsorg, skola och vuxenutbildning", Rapport 283, Stockholm.

Skolverket (2009a), "Barn, elever och personal – Riksnivå", Rapport 331, Stockholm.

Skolverket (2009b), "Beskrivande data 2009 – Förskoleverksamhet, skolbarnomsorg, skola och vuxenutbildning", Rapport 335, Stockholm.

Skolverket (2011), "Barn, elever och personal – Riksnivå", Rapport 357, Stockholm.

Skolverket (2018), "Beskrivande data 2017 – Förskola, skola och vuxenutbildning", Rapport 468, Stockholm.

Skolverket (2024), "Barn och personal i förskola – En urvalsundersökning - våren 2023", 2021:2504, Stockholm.

Skolverket (2025), ”Barn och personal i förskola – Hösten 2024”, 2025:1186, Stockholm.

Socialförsäkringsbalken, *SFS 2010:110*.

SOU 2020:67, ”Förskola för alla barn - för bättre språkutveckling i svenska”.

Tallås Ahlén, M. (2022), ”’Seasonality of Childcare Enrollment’ in Essays on Swedish Family Policy”, PhD Thesis, Stockholm University, Department of Economics.

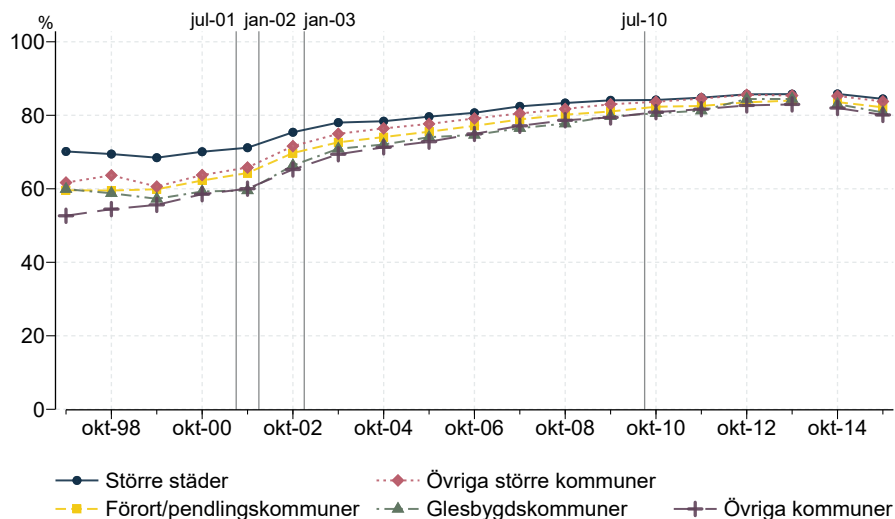
Van den Berg, G.J. och B.M. Siflinger (2022), ”The effects of a daycare reform on health in childhood – Evidence from Sweden”, *Journal of Health Economics*, årg. 81, s. 102577.

Viklund, I. och A.-Z. Duvander (2017), ”Time on leave, timing of preschool – The role of socio-economic background for preschool start in Sweden”, *Childcare, early education and social inequality : an international perspective*, Edward Elgar Publishing Ltd.

Vikman, U. (2010), ”Does providing childcare to unemployed affect unemployment duration?”, IFAU Working Paper no. 2010:5, Uppsala.

Appendix

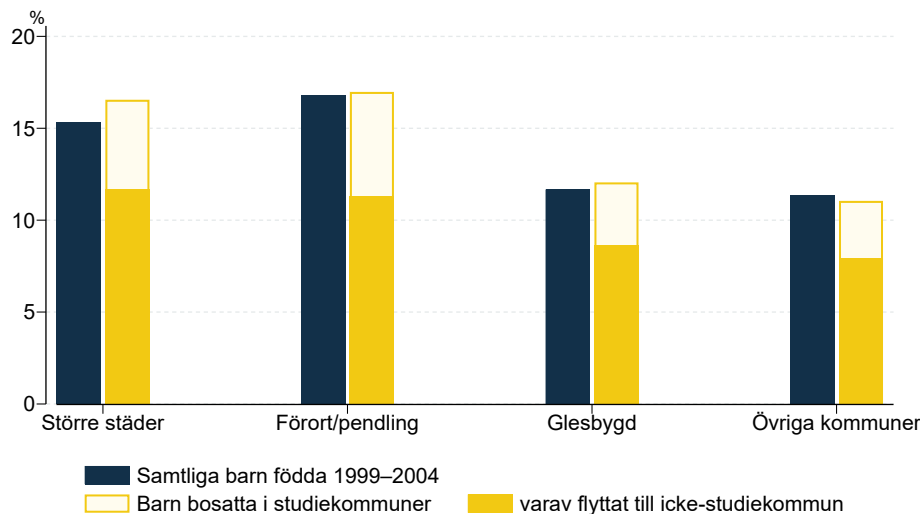
Figur A 1 Andel barn, 1–5 år, i förskola per den 15 oktober, uppdelat på kommungrupp

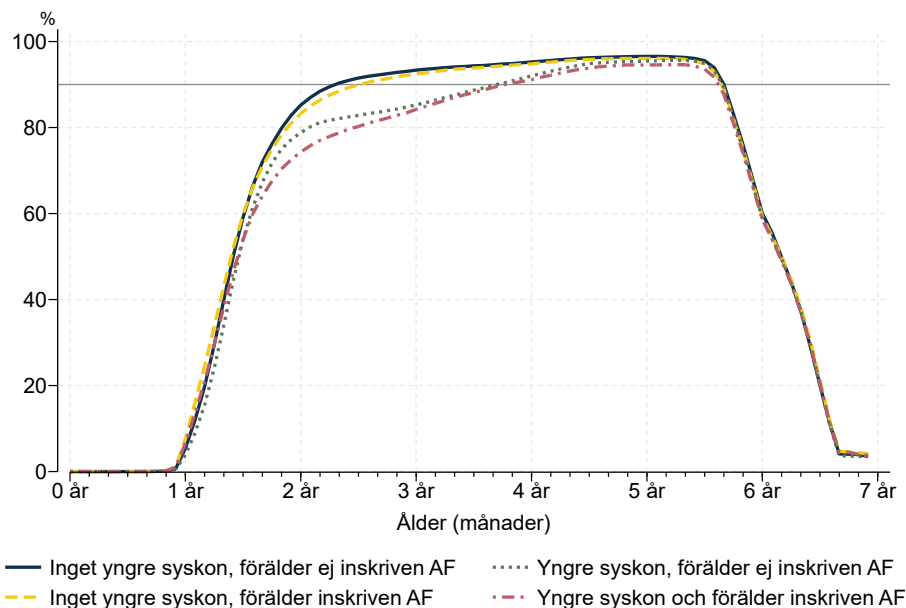
Not: De vertikala linjerna markerar de reformer i syfte att öka tillgängligheten till förskolan, som genomförts under perioden (se rapportens huvuddel, avsnitt 1 Inledning).

Källa: Skolverket "Förskola: Barn och personal per 15 oktober" (insamlat på kommunnivå 1997–2013 och på individnivå från och med 2014).

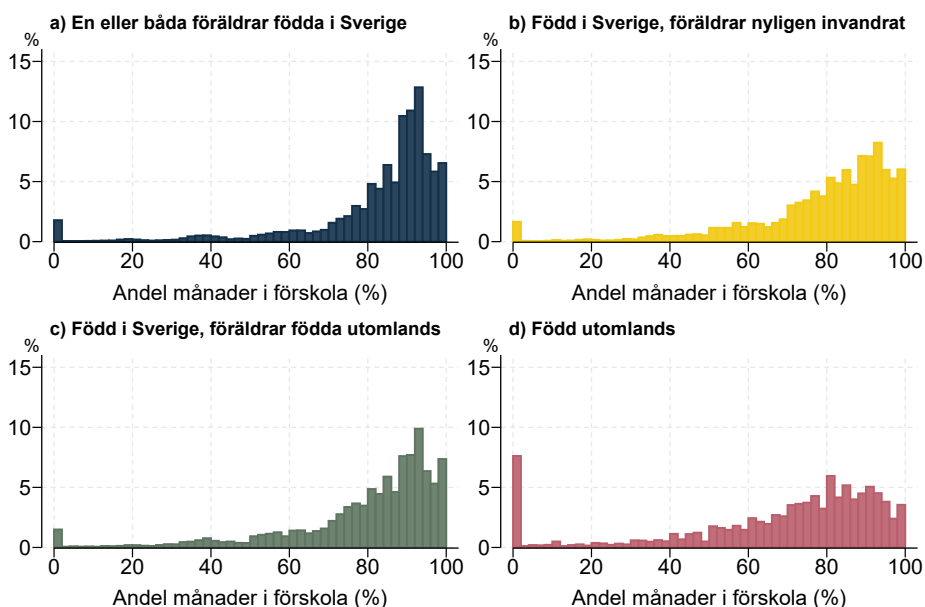
Figur A 2 Andel som flyttar till annan kommun i ålder 1–6 år, uppdelat på kommungrupp

Figur A 3 Förskoledeltagande uppdelat på barn med eller utan yngre syskon och arbetssökande förälder

Figur A 4 Andel månader i förskola i ålder 1–6 år, uppdelat på barnets och föräldrars födelseland

Not: För barn födda utomlands baseras andelen månader i förskola på antalet månader från den månad barnet först folkbokfördes i Sverige, om det inträffade efter 12 månaders ålder. För barn födda i Sverige beräknas andelen från 12 månaders ålder fram till december det år barnen fyllde sex år.

Tabell A 1 Kommuner med heltäckande uppgifter om förskoledeltagande, per födelsekohort

Kommunkod	Kommun	f. 1999	f. 2000	f. 2001	f. 2002	f. 2003	f. 2004	Antal kohorter
0115	Vallentuna	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0117	Österåker	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0123	Järfälla	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0126	Huddinge	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0138	Tyresö			✓	✓	✓	✓	4
0160	Täby						✓	1
0180	Stockholm					✓	✓	2
0181	Södertälje	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0183	Sundbyberg				✓	✓	✓	3
0187	Vaxholm				✓	✓	✓	3
0188	Norrtälje				✓	✓	✓	3
0192	Nynäshamn		✓	✓	✓	✓	✓	5
0305	Håbo	✓	✓	✓	✓	✓		5
0380	Uppsala		✓	✓	✓	✓	✓	5
0381	Enköping	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0483	Katrineholm	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0509	Ödeshög			✓	✓	✓	✓	4
0560	Boxholm					✓	✓	2
0561	Åtvidaberg	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0586	Mjölby	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0680	Jönköping				✓	✓	✓	3
0682	Nässjö	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0683	Värnamo			✓	✓	✓	✓	4
0684	Sävsjö				✓	✓	✓	3
0685	Vetlanda	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0687	Tranås			✓	✓	✓	✓	4
0763	Tingsryd			✓	✓	✓		3
0821	Högsby			✓	✓	✓		3
0840	Mörbylånga				✓	✓	✓	3
0860	Hultsfred		✓	✓	✓	✓	✓	5
0861	Mönsterås	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0880	Kalmar				✓	✓	✓	3
0881	Nybro	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
0884	Vimmerby			✓	✓	✓	✓	4
0980	Gotland	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1080	Karlskrona				✓	✓	✓	3
1082	Karlshamn	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6

Kommunkod	Kommun	f. 1999	f. 2000	f. 2001	f. 2002	f. 2003	f. 2004	Antal kohorter
1230	Staffanstorp						✓	1
1260	Bjuv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1261	Kävlinge	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1264	Skurup	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1270	Tomelilla	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1280	Malmö	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1281	Lund	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1283	Helsingborg				✓	✓	✓	3
1284	Höganäs				✓	✓	✓	3
1285	Eslöv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1292	Ängelholm				✓	✓	✓	3
1315	Hylte		✓	✓	✓	✓	✓	5
1382	Falkenberg				✓	✓	✓	3
1383	Varberg				✓	✓	✓	3
1407	Öckerö	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1439	Färgelanda	✓	✓	✓	✓	✓		5
1442	Värgårda	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1444	Grästorp		✓	✓	✓	✓	✓	5
1466	Herrljunga	✓	✓	✓	✓	✓		5
1480	Göteborg				✓	✓	✓	3
1482	Kungälv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1484	Lysekil				✓	✓	✓	3
1490	Borås			✓	✓	✓	✓	4
1492	Åmål				✓	✓	✓	3
1493	Mariestad			✓	✓	✓	✓	4
1494	Lidköping				✓	✓	✓	3
1495	Skara	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1730	Eda		✓	✓	✓	✓	✓	5
1783	Hagfors				✓	✓	✓	3
1784	Arvika	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1862	Degerfors	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1880	Örebro	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1904	Skinnskatteberg				✓	✓	✓	3
1962	Norberg	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
1981	Sala	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2021	Vansbro	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2023	Malung-Sälen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2029	Leksand			✓	✓	✓	✓	4
2031	Rättvik				✓	✓	✓	3

Kommunkod	Kommun	f. 1999	f. 2000	f. 2001	f. 2002	f. 2003	f. 2004	Antal kohorter
2034	Orsa	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2081	Borlänge	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2083	Hedemora	✓	✓	✓	✓			4
2084	Avesta	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2121	Ovanåker					✓	✓	2
2180	Gävle				✓	✓	✓	3
2181	Sandviken	✓	✓	✓	✓	✓		5
2184	Hudiksvall				✓	✓	✓	3
2260	Ånge	✓	✓	✓	✓			4
2262	Timrå	✓	✓	✓	✓			4
2309	Krokom				✓	✓	✓	3
2313	Strömsund	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2321	Åre	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2380	Östersund	✓	✓	✓	✓	✓		5
2460	Vännäs	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2481	Lycksele	✓	✓	✓	✓	✓		5
2482	Skellefteå	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2582	Boden	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2584	Kiruna	✓	✓	✓	✓			4
Totalt antal kommuner:		51	57	67	90	89	83	

Tabell A 2 Bakgrundsegenskaper, uppdelat på barn med svensk och utländsk bakgrund

Måttidpunkt: ålder 1 / barnets första år i Sverige	Urval	Utländsk bakgrund	Svensk bakgrund	Skillnad
Föräldrar med förgymnasial utbildning	0,05	0,13	0,04	0,09
Föräldrar med eftergymnasial utbildning	0,50	0,36	0,53	-0,17
Föräldrar sysselsatta (november)	0,86	0,50	0,93	-0,43
Föräldrar mottagit ekonomiskt bistånd	0,10	0,42	0,04	0,38
Föräldrars löneinkomst (1000-tals kr)	267	101	298	-197
<i>Familjens disponibla inkomst</i>				
Kvartil 1	0,17	0,49	0,11	0,38
Kvartil 2	0,22	0,24	0,22	0,02
Kvartil 3	0,31	0,16	0,34	-0,18
Kvartil 4	0,30	0,11	0,33	-0,22
Andel flickor	0,488	0,489	0,488	0,001
Sammanboende föräldrar	0,90	0,82	0,92	-0,10
<i>Kommungrupp</i>				
Större städer	0,56	0,75	0,52	0,23
Förort/pendlingskommun	0,18	0,12	0,20	-0,08
Övriga större kommuner	0,13	0,07	0,14	-0,07
Glesbygdskommun	0,021	0,006	0,023	-0,017
Övriga kommuner	0,11	0,06	0,12	-0,06
Antal barn	182 076	28 661	153 415	

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar.

Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se